

vostaan (naurua). Kuinka „työväenedustajat” voisivat olla ylpeitä niille, jotka ovat heidät valtuustoihin vie-neet? Pitäisin än heidän silloin olla aivan paatuneita! Varsinkin kun porvarillisten huoneetkin kuuluvat avau-tuvan näille työmiehivaltuusherroille. Täytyyhän heidän toki osata käyttäytyä hienosti. Seuraus on, ettei esim. kunnallisäänioikeutta ole tarmolla ajettu. Ei siitä ole räyhännyt muut kuin Työmies, ja sekin lienee tuntunut vähän nololta muista (naurua).

Työmiesvaltuusherroista ei ole puolueelle mitään hyötyä, vaan päinvastoin monenlaista vahinkoa. Paitso sitä, että se kesyttää yksilöitä kilteiksi, on siitä seurauk-sena puoluetointa hillitsevä tunnelmavaikutus. Työväes-tön osia saatetaan uskomaa, että heillä muka on „edus-tajia” valtuustossa. Ja valtuustotkin ovat siksi viisaita, että myöntävät silloin tällöin jotakin arvotonta työväelle. Täten himmenee työväestön ja porvarikunnan välinen, luokkaraja.

Toinen vahinko valtuusmieshumpuukista on, että se hajoittaa. Mehän voimme jo yhtyä minkä maamme puolueen kanssa tahansa. Tampereella esim. päättävät työväendiplomaatit eräänä vuonna yhtyä suometarlaisiin. Niiden kanssa tulee siis olla ystäviä ja puskea vihaa ruotsinmielisiä vastaan. Mutta toisena vuonna ovat joh-tajat nähneet viisaaksi vaihtaa osia. Työväki taipuu ja silloin on entisten vihollisten kanssa ryhdyttävä taiste-luun suometarlaisia vastaan. Tämä köyhälistön tunteilla leikkiminen on vaarallista, (oikein!) Köyhälistö, joka tuntee ehjästi ja kokonaisesti, ei voi olla loukkautumatta tuollaisesta poliittisesta keinottelusta. He vierovat me-nettelyä ja saavat vastenmielisyyden koko järjestöä vas-taan. Niinpä osottaa tilasto, että Tampereella oli 1902 yhdistyksessä jäseniä 629, mutta seuraavana vuonna

495. Eiköhän se liene keinottelun seuraus? (on! ei ole!) Kurja politiikka lienee syynä siihenkin, ettei siellä, suurimmassa tehdaskaupungissa, saada tehdastyöväestöä liittymään järjestöön!

Vielä on tarkoittamastani menettelystä kolmaskin vaara. Köyhälistö saadaan siten vieromaan meidän miehiä. Kovaosaisissa elää herrasviha ja iva, jonka esineenä ovat ylöspäin kiipeämään yrittävät. Ja jos yhdistykset edistävät tätä kiipeämistä, aletaan vieroja niitä. Tämä on vahinko, sillä meidän pitäisi panna pääpaino juuri köyhälistön yhdyttämiseksi järjestöön. Veli Vatanen, joka kulken ympäri maan tekee juuri tätä työtä, tekee puolueellemme suuremman palvoluksen, kuin kaikki työmiestävaltuusherrammo yhteensä, (oikein! ei!)

Yhtyminen saattaa sitäpaitse joskus olla kerrassaan häpeäksi työväelle. Helsingin viime valtuusmiestävaaleissa tahtoivat herraskaiset työväenpuoluelaiset äänestämään kokoomislistaa. Heidän moraalinsa salli yhtyä porvarillisten kanssa, vaikka listalla oli kirjaltajain lakon aikuisen lakonrikkokkoja, ja eräs Helsingin raitiotieyhtiön johtokunnan jäsen, joka sittemmin, kun lakko puhkesi, kielsi 5 markan palkankorotuksen kuussa, eikä sallinut raitiotieläisten kuulua yhdistykseensä. Jos olisi mokomaa listaa äänestetty, niin rehelliset ja parhaimmat työmiehet varmaan häpeäisivät avata yhdistyksemme ovea. Sillä pohjakerrokset tuntevat oikeammin, kuin herraskaisia lähenneet. Heidän moraalinsa on sellainen, että nytkin istuvat täällä kokouksessa. Vieläpä eräs Kumenius, joka silloin kulki herraskaisten kokouksissa, kalastaakseen sitte heille työväestön ääniä. Tällainen moraalinen on raptioli, josta oikein tuntevien tulee päästä pois.

Yhtymispelistä on myöskin seurauksena herraslaitoksiin joutuneiden luonteen turmeltuminen. Heidän tulee

suosion säilyttämiseksi koettaa tehdä palveluksia kummallekin puolelle. Siten kävi ranskalaisen sosialisti Millerandin, joka ministerinä teki useita tekoja työväkeä vastaan miellyttääkseen porvareja. Samoin on käynyt muualla.

Suomessakin tapaa vastustajien kanssa yhtymisen horjuttamia mieliä. Forssan puoluekokouksessa luokkaleikejä hylkäävä Yrjö Mäkelin pyrkii nyt jo vuoden päästä samojen luokkalakien avulla valtiopäiville, siis taistelee itseänsä vastaan. Sellaisia kautsukkiluonteita liittymisen synnyttää. Ja kun ei nälkäisiä voida ajanpitkää lähentää kylläisiin oikeilla keinoilla, käytetään huonoja. Ulkomaiden työväen miehistä, joiden nimiä ja valokuvia meilläkin jonkun verran tunnetaan, muodostetaan jumaloittuja suuruuksia, joiden ansiona muka on ulkomaiden työväenliikkeen suurenmoisuus. Ja heidän mielipiteitään tahdotaan viskottaa köyhälistölle jumalallisenä totuutena. Niinpä sanoi Kansan Lehti äsken, kun oli kysymys työväenpuoluealaisten lähettämisestä valtiopäiville vastustajain valitsemana: „Olemme koettaneet syventyä tähän kysymykseen tutustumalla useain, kautta maailman tunnustettujen sosialistien menettely- ja ajatus-tapaan, mutta — lieneekö syy puuttuvissa pohjatiedoissa — emme ole onnistuneet löytämään mistään pätevää perustukea sille opille, jota sanomalehti „Työmies" ja sen vaikutuksesta muutamat työväenyhdistykset edustavat. Mitä esim. tulee sellaisiin sosialisteihin, kun A. Bebel ja V. Liebknecht, joiden puhtaalle opille ja terävälle harkitsemiskyvylle on jo pitkät ajat annettu jakamatonta tunnustusta, niin ovat he jyrkimmiUäänkin ollessaan tunnustaneet valtiopäiväsalin parhaaksi agitatsioonipai-kaksi sentähden, että siellä on voitu puhua vallanpitäjille suoraa kieltä. Ja jotta tämä tehoisa agitatsioni kä-

visi mahdolliseksi, oi Saksan sosiaalidemokraattinen puolue ole aikoinaan kammoksunut yhteistoimintaa porvarillisten puolueitten kanssa."

Tällä lailla sitä selitetään. Tahdotaan työvältä saada jakamaton tunnustus ja luottamus noiden henkilöiden mielipiteisiin. Tosia-asia kuitenkin on, että sitä ei ole heille „pitkät ajat" annettu, vaan on heitä vastaan ollut ainakin porvaristo ja nykyisin omassa leirissä bernsteiniäläiset. Yrjö Mäkelin tahtoo vielä väittää, että Liebknecht olisi jyrkimmilläänkin ollessaan tunnustanut valtiopäivät parhaaksi agitatsioonipaikaksi ja ollut samalla kannalla, kuin nyt Kansan Lehti. Minulla on täällä eräs punakantinen kirja, jossa Liebknecht itse puhuu vallan toista (Lukee kohtia eräästä L:n esitelmästä v:lta 1869). Siis Liebknechtin mielipide on, kuten kuulette, ettei puhumisella voi vaikuttaa suoranaisesti lainsäädäntöön, ettei valtiopäiviä voi kääntää, ettei sieltä voi lausua joukoille totuuksia, joita ei voisi paremmin levittää muuten. — Valtiopäivillä puhuminen on siis Liebknechtin mielestä merkityksetöntä, ja sellainen puhuminen on hullujen huvia. — Se, mitä Kansan Lehdessä sanottiin Liebknechtistä, on siis Yrjö Mäkelinin suuri valhe.

Yrjö Mäkelin on myöskin verrannut vaaleihin osanottoa Saksassa meidän vaaleihin. Mutta Saksan valtiopäivävaalit eivät sovi verrattaviksi meidän oloihin, sillä siellä voi työväki itse valita edustajansa. Sensijaan so-pii Preussin maapäiviä verrata meidän valtiopäiviimme, sillä siellä on voimassa luokkavaalit. Jo Bismark leimasi Preussin vaaliolot mitä kurjimmiksi. Sillä Preussissa eivät voi köyhät valita edustajia paremmin kuin Suomessakaan. Näiden vaalien suhteen päätti Saksan sosiaalidemokraattinen puolue v. 1893, että puoluetoverien on velvollisuus pysyä erillään kaikesta osanotosta, koska

yhteistoiminta vihollisten puolueitten kanssa johtaa moraalin turmeltumiseen ja on kaikkia tähän asti huomioonotettuja vaaliperiaatteita vastaan. Vuonna 1897 myönnettiin paikallisille puolueosille osanotto vaaleihin, mutta he eivät saa tehdä kompromisseja eikä vaaliliittoja. Siis ei yhtyä edes vapaamielisiin, vaan asettaa ainoastaan sosiaalidemokraattisia edusmiehiä. Seuraavana vuonna tehdyssä päätöksessä sallittiin työväen kannattaa sellaisia porvarillisia ehdokkaita, jotka sitoutuvat kannattamaan yleistä, yhtäläistä ja välitöntä vaalioikeutta Preussin maapäiville. Tämä kanta vastaa siis jotenkin meidän kantaamme. Ja kun Yrjö Mäkelin on käyttänyt juuri Saksan sosiaalidemokraatteja meidän samanlaisia pyrki-
myksiämme vastaan, on hän joko tieten tai tietämättä harjoittanut hirvittävää suomalaisen työväestön pettämistä.

Luen tästä vielä pari Liebknechtin lausetta: Hän kirjoittaa m. m.: Islana oli niin kauan voittamaton, kun so oi ryhtynyt kompromisseihin, mutta sen jälkeen se kadotti voimansa. Edelleen sanoo hän: sosialismi ei voi valloittaa maailmaa, jos se lakkaa olemasta oma itsensä. — Tämä on jyrkkää luokkatietoisuutta, joka kieltää kaiken yhtymisen muiden puolueiden kanssa. Paljon olisi samanlaista saatavissa, vaikka en ehdi nyt sitä teille lukemaan. Samaan suuntaan kävivät mielipiteet Amsterdamin kansainvälisessä kongressissa ja yhtä jyrkkiä ne ovat olleet muualla. Niitä kannattamassa on miljoonia työläisiä, jotka ovat sydämellisesti vakuutettuja siitä, että he niiden avulla voivat parhaiten edistää omaansa ja koko maailman köyhälistön asiaa. Monet heistä ovat tämän asian tähden paljon uhranneet ja paljon kärsineet. Mutta nyt nousee meillä Suomessa mies, Yrjö Mäkelin, joka työväen lehdessä kirjoittaa tällaisia mielipiteitä kannattavista: „He saavat suoda anteeksi, jos mo ilman

pitempiä perusteluja sanomme, että mokomat periaatteen miehet olisi saatettava jonkun sellaisen lääkärin luo, joka on ottanut erikoisalakseen erilaatuisten mielisairaus-ilmausten tutkimisen." Hän siis julistaa miljoonia työvänmiehiä hulluiksi.

Näin tekee tuo kerskaileva sosiaalidemokraatti. Onko kuultu hirvittävämmällä ja inhottavammalla tavalla häväistävän köyhälistöä ja sen asemaa parantamista haluavia? Ajatelkaa, jos tuollainen lause alkaisi kiertää ulkomaiden työvänlehdissä. Kaikki sanoisivat, että heitä on Suomessa mitä katkerimmalla tavalla häväisty.

Kun työvän palkkaama työvänlehden toimitaja kilpailee porvarilehtien kanssa työvänliikkeen häväisemisessä, niin se on surkeaa. Eivät vastustajammekaan syytä moisia solvauksia, ellei oteta lukuun kaikkein kurjimpia mätälehtiä. Tuskin edes Reeni Roine lienee vetänyt vertoja Mäkelinille. Jos Mäkelinin esimerkki saisi seuraajia, niin porvarilehtien häväistyskirjoittajilta vähenisi työ ja heille tulisi huono vuosi. He voisivat sanoa kuin Shakespearen narri kuningas Learille: jos kuninkaat rupeavat narreiksi, tulee narreille huono vuosi.

Oloista, jotka voisivat johtaa tällaiseen moraalien turmeltumiseen, on tehtävä loppu. On poistettava syyt, jotka tekevät eri työvänkerroksia vihamielisiksi toisilensa. Tässä on luotava liikkeelle uusi, luja pohja: lähdekö alimpain kerrosten luo, joita ei yläluokka vielä ole ehtinyt myrkyttää. Heidät on järjestettävä ja luotava siten vankka voima, jolla vasta voidaan saavuttaa tuloksia. Ennen niitä ei saavuteta. Täten on työväki saatava niin voimakkaaksi kuin Oulujoki, kun se luo jäitään. Silloin yläluokka vasta voidaan pakottaa myöntytyksiin, (vilkasta hyväksymistä.)

E. Balin: Olipa veli Valppaalla alustus, vaikka ei sanonut olevan. Mutta niin hyvä kuin se olikin, ei se sisältänyt kaikkia niitä seikkoja, mitä minä olisin suonut käsiteltäviksi.

Valppaan alustus oli jonkunmoinen historiikki samalla kun se käsitteli menettelytapaa ulospäin. Mutta meillä on myös sisäinen taktiikka, ja se on tärkeämpi, kuin taktiikka ulospäin. Se jäi Valppaalta tykkänään koskettelematta.

Kuitenkin on juuri tämä sisäinen menettelytapa antanut paljon aihetta tyytymättömyyteen. Ellei siinä tulla kaikin puolin selville, herää epäluottamus niissä, jotka eivät jaksu uskoa, että asiamme on suurempi kuin yksilöt. Niinpä olisi määrättävä tarkemmin puolueen menettely kunnallisissa asioissa. Valppaan kanta siinä ei ole hyväksyttävä. Kyllähän sille huudetaan „hyvä” täällä, kun Valpas sen hyvin esitti, mutta ei se sittenkään ole oikea eikä paras. Sitäpaitse kaivataan käytännöllisiä ohjeita, joita voidaan sovittaa kullakin paikkakunnalla. Jos asia jää teorian varaan, unhoituu se heti, kun täältä mennään kotiin, ja syntyy hajaannus. Käytännölliset menettelytapaa koskevat määräykset taas voivat pitää meitä kokonaisuutena silloinkin, kun emme ole koko voimalla pitämässä puoluetta koossa.

Paha vika, joka puolueemme menettelyä haittaa, on se, ettei puolue tottele puoluehallintoa, vaikka on sen itse valinnut. Puoluehallintoa kuulee eräissä asioissa syytettävän leväperäisyydestä ja toimettomuudesta. Mutta sitä tehdessä ei huomata, ettei itse täytetä sen määräyksiä. Viime kevännä esim. määräsi puoluehallinto, miten kävelyretket on pantava toimeen. Sanottiin nimenomaan, että niistä on viranomaisille ainoastaan ilmoitettava. Tätä toteltiin kuitenkin ainoastaan muutamilla paikkakunnilla.

Määräystä pidettiin vähäpätöisenä, arveltiin, että on sama, kuinka siinä menetellään. Ainoastaan osa yhdistyksiä otti sen todesta. Ja mihin vaaraan joutuivat ne silloin, kun ei heidän takanaan ole koko maan työväestö? Mikä arvo on sellaisella puolueella, joka ei voi näinkään pienessä asiassa olla yksimielinen? Puolue tietysti kärsii siitä, kun vastustajat näkevät, minkälaisia raukkoja olemme. Silloin sensorit ja pölisit oikein uskaltavat meitä ahdistaa. Ja tuollainen menettely yhdistysten taholta lamauttaa, jos mikään, puoluehallintoa. On viime aikoina kysytty, miksei puoluehallinto ole ryhtynyt mihinkään toimiin sen johdosta, että useat toverit ovat joutuneet vankiloihin. Miten puoluehallinto voi ryhtyä tällaiseen asiaan tietäessään, minkälainen puolue sillä on takana? Ainoa tulos olisi, että siten uhrattaisiin lisäksi muutamia kymmeniä, jotka olisivat niin rohkeita, että tottelisivat puoluehallintoa. Ehkäpä siitä asiain näin ollen voisi nulj ahtaa pahimmassa tapauksessa koko puolue. — Jos siis uskotaan oppia, jota alituisen on saarnattu, että yksimielisyydellä voitetaan, niin pitäisi sitä toki näkyä näin pienissä asioissa. Ja jos yksimielisyyttä on, rohkenee puoluehallinto jotakin tehdä, kun se tietää voivansa luottaa puolueeseen. Nyt on ihmettele, että puoluehallinto ei voi sanottavia. Se on pakosta, sillä itse puolue on velto.

Menettelytavasta puhuessani täytyy minun pakostakin kajota persoonallisuuksiin. Asia koskee eräitä lehtiemme toimituksissa vallitsevia arkoja puolia, joita aion paljastaa. Tähän ryhtyessäni minua todellakin hieman pelottaa. Siinä joutuu sellaiseen asemaan, että aristaa tehdä hyökkäystä. Jos saisin suullani puolustautua, en pelkäisi, mutta sitä en voi tehdä sen joukon edessä, jota lehtiömme toimittajat hallitsevat, ja kynällä en sii-

hen kykene. Teidän auktoriteettione, hyvät herrat, toimittajat, ei kuitenkaan ole teidän oma ansionne, vaan se johtuu kansan tuhuudesta, sillä papit ovat kautta aikojen opettaneet katekismuksen opetuksellaan kansaa luottamaan painettuun sanaan. Siten he ovat luoneet teille kiitollisen aseman, johon pelottaa kajota. En ole tehnyt sitä tähän asti, vaan nyt täytyy jo pakostakin karaista itsensä (naurua).

Minun täytyy sanoa toimittaja Valppaalle, että on kelpaamatonta ja puoluetta vahingoittavaa, kun eivät ne puoluetoverit, jotka ovat olleet mukana enemmän aikaa kuin herra Valpas, ja toimineet tarmolla puolueen hyväksi, saavuttaen sen kannatuksen, saa julkaista kirjoituksiaan Työmieheessä, vaikka he itse vastaavat kirjoituksistaan ja panevat nimensä alle. Tämä Valppaan harjoittama puoluetoverien mielipiteitten sensuroiminen on hävyttömämpää, kuin se virallinen sensuroiminen, josta toimitus on aina valmis vaikeroimaan, (hyväksymistä. Valpas huutaa: esimerkkejä!) Kyllä niitä on. Viipurin kokouksen edellä pidin tärkeänä lausua mielipiteeni siellä esilletulevista kysymyksistä ja saada aikaan keskustelua niistä. Kirjoitin Työmieheen, en muista enää, millä otsakkeella. Valpas pyyhki pois tärkeän ammattijärjestöä koskevan osan siitä ja muutti rubriikin. Minä kirosin ja hartaasti hänen menettelyään, mutta nielin sen. Jonkun päivän kuluttua kysyivät muutamat puoluetoverit, onko se Salin tullut hulluksi, niin epäloogiliselta näytti Valppaan reposteleva kirjoitukseni (naurua). Päätin, etten anna itseäni nolata noin, sillä jos Valpas vielä teke samoin, luulee koko puolue minua hulluksi. Mutta kuinka kävikään? Satuain noin vuosi sitte olemaan täällä Helsingissä, Valpas tapasi minut ja ilmoitti, että Työmies ilmestyy huomenna ensi kerran

7-palstaisena, joten minunkin tulisi laittaa siihen kirjoitus ennen klo 4. Minä en ollut kirjoitustuulella, mutta kirjoitin kumminkin, onnittelin lehteä sen johdosta, että se oli päässyt jo näin pitkälle. Eihän kirjoituksessa oikeastaan ollut mitään, mutta en pystynyt parempaan enkä tahtonut kieltäytyä. Valpas nähtävästi tahtoi minua silloinkin nolata. Hän muutti kirjoitukseni nimen sellaiseksi, ettei kukaan tullut enään kysymäänkään, olenko minä hullu, vaan jokainen piti sen päivän selvänä (naurua). Sen jälkeen en ole enään uskaltanut Työmieheen kirjoittaa. Kun sitte Työmies ennen tätä kokousta pyysi minua kirjoittamaan, ja vähän sen jälkeen Kansan Lehti, kirjoitin kyllä artikkelin: „Tapelkaa pojat“, mutta en uskaltanut sitä lähettää kumpaankaan lehteen. Ja siihen olikin syytä, sillä jos olisin lähettänyt sen Helsinkiin, olisi Kansan Lehti leimannut minut helsinkiläiseksi, jos taas Tampereelle, olisi Valpas syyttänyt minua „turmeltu-neeksi“ tamperelaiseksi.

Tämä riittääkään omista kokemuksistani. Samoin on käynyt toisille Työmieheen kirjoittajille (Valpas: kelle?) Hyvin monelle, esim. Seth Heikkilälle, nykyiselle Länsisuomen Työmiehen toimittajalle. Hän koetti parastaan kirjoituksissaan, mutta Valpas työnsi paperikoriin. Ei edes lähettänyt käsikirjoitusta takaisin, vaikka sitä häneltä pyydettiin. Sitäpaitse voisi luetella jos kuin pitkälti muita, jotka ovat samaa valittaneet. Kaikkia lähetettyjä kirjoituksia ei tietysti voida julkaista, enkä niistä pullukkaan. Puhun vain tunnetuista. Sellaisena voin vielä mainita esim. nimimerkki K:n. Hänen kirjoituksissaan ei kyllä kaikisti ollut suuresti asiaa, vaan lueskeltiin niitä kumminkin. Ei häntä olisi tarvinnut kohdella niin kovakouraisesti, että hän on lakannut tykkäänään kirjoittamasta Työmieheen.

Luulen, että täällä kokouksessakin on paljon, joille Valpas on tehnyt samoin. Sellainen ei kelpaa. Valpaaan menettely on tässä suhteessa sikamaista, se minun täytyy sanoa, vaikka en olekaan yhtä mieltä niiden syytösten suhteen, joita turkulaiset ja tamperelaiset ovat häntä vastaan tehneet, kun en tiedä, minkä verran niissä on perää (hyväksymistä).

F. E. Pettersson: Täällä on löylytetty «porvarillisia lähenteleviä" edustajaryhmiä kaupunkien valtuustoissa. Tänään on Helsingin valtuustolla kokous, jossa päätetään m. m. työväenyhdistyksen tontin anomus. Tulkaa nyt sinne kuuntelemaan näytetuntia, sinne on kaikilla vapaa pääsy.

E. Valpas: En tiedä, viitsinkö ollenkaan vastata niihin syytöksiin, joita täällä on tehty minua ja Työmiestä vastaan. Eivät ne ainakaan saa minua punastumaan. Jokinen on parhaushalussa soimannut Työmiehen toimittajia laiskottelemisesta. Siellä on kolme toimittajaa. Minä olen väliin toimittanut lehteä parikin viikkoa aivan yksin, joten ei syytös satu minuun. Olen tehnyt työtä ainakin sen palkan edestä, jonka saan, ja enemmänkin. Jos Työmiehen toimittajille maksettaisiin porvarillisten lehtien taksan mukaan, saisitte maksaa toimituksesta ainakin kaksi sen vertaa kuin nyt. Minä olen koettanut järjestää toimituksen mahdollisimman halvaksi.

Toimitusvoimat eivät myöskään ole suuret. Se näkyy jo toimittajain vaihtelemisesta. He pilaavat liialla työllä hermonsaa ja lähtevät pois. Jos toimitusvoimia verrataan porvarillisten lehtien toimituksiin, eivät ne ole suuret, vaan päinvastoin liian pienet. Sinne tarvittaisiin lisää ja olisi jo otettukin, vaan ei ole ketä saisi. Aioin tämän kokouksen aikana keskustella asiasta joi-

denkin kanssa. •— Voi olla mahdollista, että joitakin olisi pantava pois. Mutta hankkikaa ensin toisia tilalle. Ja ennen kaikkia tulkaa lehden osakkaiden kokoukseen päättämään tästä asiasta. Tällä kokouksella ei ole mitään päättämistä. Kyllä osakeyhtiö pitää asiasta huolen.

Salin syyttää minua kirjoitusten pyyhkimisestä ja hylkäämisestä. Siitäkään ei ole täällä oikea paikka keskustella. Lykättäköön asia tutkijalautakunnalle, se voi ne selvittää. Nimimerkki K:n suhteen voin mainita, että hänestä on kerran ollut jo kysymys lehden johtokunnassa. Hän kirjoitti valtiollisista kysymyksistä kirjoituksia, joita oi voida panna lehteen. Sentähden hän kyllästyi ja suuttui myöskin siitä, että hänelle maksettiin liian pieni palkkio, keskimäärin noin 7 penniä senttimetriltä. Hän kirjoitti sen johdosta hävyttömiä kirjoituksia toimitukselle. Minä vastasin hänelle siivosti, että me emme voi maksaa, jonka tähden hän odottakoon siksi, kunnes voimme. — Heikkilän kirjoitus taas käsiteli sosiaalidemokraattista puoluetta Suomessa. Ennen kirjoituksen saapumista olimme jo saaneet määräyksen, ettei saa sosiaalidemokraattisesta puolueesta puhua. Siten emme voineet kirjoituksia juhlista. Ne olivat hyviä, ja luullen, että väljempikin aika tulee, säilytin ne juhlistaviksi. Ne olivat naulassa joutuneet ulkomaiden oloja koskevien paperien joukkoon, joten niitä ei löytynyt, ja luulin ne lähetetyt jo takaisin.

Salinia itseään koskevat seikat ovat vähäpätöisiä. Viipurin kokouksessa esilletulevia kysymyksiä koskevasta kirjoituksesta pyyhin pois ammattijärjestöä koskevan osan, koska siitä olisi voinut aiheutua persoonallisia riitoja. Ehkä pyyhkiminen tuli tehdyksi työn kiireessä onnettomasti, antaen siten Salmille aiheita moitteisiin. — Kun muutin Salinin toisen kirjoituksen otsak-

keen muotoon „Eetu Salin onnittelee”, en suinkaan tehnyt sitä nolatakseni häntä, vaan tehdäkseni lehdelle reklaamia.

Mitä tulee muihin karsimisiin, on niitä mahdoton täällä selvittää. Asian voi alistaa lautakunnan tutkittavaksi, sillä siitä tulee pitkiä juttuja, joita en voi näin yhfäkkiä muistaa. Vaaditaan, että lehden suhteen pitäisi antaa kaikille puolueen suuruuksille vapaat kädet. Mutta se ei käy. — Meidän on huomattava myöskin nykyinen sensuuri, joka vaikuttaa, että olemme hankalassa asemassa. Meidän täytyy olla varovaisia ja karsia. Myöskin saapuu kirjoituksia niin paljon, ettei kellekään saa tilaa. Senkin tähden on pakko jättää niitä pois.

Minä tulen kaikissa tapauksissa jatkamaan samaan suuntaan kuin ennenkin. Jos ette sitä hyväksy, niin erottakaa minut.

Tähän loppuivat iltapäivän istunnot.

Kolmas kokouspäivä.

Aamupäivän keskustelut Syyskuun 28 p:nä.

Kokous alkoi klo $x/2$ 9 aamulla. Puhetta johti K. F. Hellsten. Kokoukselle luettiin seuraavat sähkösanomat:

Viipuri:

Menestystä köyhälistön vapauden taistelulle

Hilja Pärssinen.

EiheimäH:

Toivomme siunausta jalolle työllenne Suomen köyhälistön hyväksi

Joukko aateveljiä Riihimäellä.

Valtiopäivä- ja menettelytapavaliokuntien yhteisen mietinnön esitti kokoukselle suullisesti

E. Salin: Menettelytapa ja valtiopäivävaliokunta kokoontuivat eilen illalla yhteiseen neuvotteluun käsittelemään kysymystä puolueen suhteista valtiopäiviin. Siellä koetettiin parhaan mukaan etsiä yhteensovitusta eri suuntien välillä. Näitä eri suuntia on kokouksessa esiytynyt kolme, nimittäin seuraavat:

1. Oulun, Vaasan, Tampereen, Turun, Mikkelin ja ehkäpä muidenkin paikkakuntain edustajat tahtovat ottaa osaa Vaaloihin valtapuolueiden kanssa, jos nämä ottavat jonkun työväenpuoluelaisen listalleen.

2. Voimakkaimpana on kokouksessa esiytynyt se katsantokanta, että puolue yhtyy vaaliliittoon ainoastaan sellaisen puolueen kanssa, joka hyväksyy vaatimuksenaan yleisen, yhtäläisen ja välittömään äänioikeuden porvaris- ja talonpoikaissäätyyn — ovatpa muutamat vaatineet yhtymisen ehdoksi koko ohjelman hyväksymisen. —

3:s katsantokanta on se, jonka huomatuin edustaja minä olen (naurua) ja kannattajina ne, jotka tahtovat ehdotonta vaalilakkoa. Tämä lakko olisi samalla vastalause koko säätylaitosta vastaan, kun koskimainen suunta tarkoittaa ainoastaan porvaris- ja talonpoikaissäädyn vaaleja. Tässä suhteessa eroaa toisen ja kolmannen ryhmän katsantokanta tykkänään toisistaan, vaikka täällä on, sokeasti kyllä väitetty toisenkin ehdotuksen merkitsevän samaa, kuin lakko.

Näiden kolmen eri suunnan perustuksella koetettiin valiokunnassa laatia yhteensovittelua. Puhuttiin oikein sovinnon hengessä, mutta kun oli 2 tuntia puhuttu, huomattiin, että yhteensovittelu on mahdotonta. Meidän puolueemme ainekset ovat sellaista väkeä, ettei niihin voi vaikuttaa. Täällä kokouksessa esim. on hyvin voimakkaasti puhuttu eri katsantokantojen puolesta, mutta tuskinpa lienee yhtään kääntymystä tapahtunut. Minä tosin toivoin voivani sovittaa, mutta petyin. Ei ole tullut yhtään kadotettua lammasta takaisin (naurua). Niin kiusallinen kuin tämä kannallaan pysyminen tällä kertaa onkin, on se kuitenkin puolueelle kunniaksi, että ollaan vakaumuksen väkeä. Sellaisella väellä jotakin tehdään, kun se saadaan yksimieliseksi, (hyvä!)

Valiokunta ei katsonut voivansa pakottaa ketään vakaumuksestaan luopumaan, vaan antoi minun toimekseni esittää tämän kokoukselle ja kehottaa puoluetta jakautumaan kahtia *tässä asiassa*, jotta se ei jakautuisi kymmeneen sirpaleihin, kuten kävisi, jos valiokunta koettaisi yhteensovitusta. Valiokunta tiesi kyllä, että tämän kokouksen enemmistö asettuu ehdollisen vaalilakon puolelle. Mutta se ei tahtonut sitä kokouksen päätökseksi, koska se vaikuttaisi peräti nukuttavasti. Eikä meillä ole varaa lamauttaa puoluetta. Niin kuitenkin kävisi, jos ehdollinen vaalilakko tulisi päätökseksi velvollisuudella seurata sitä. Tällainen päätös lamauttaisi, koska ensikään eivät ne voisi mitään toimia, jotka tahtovat ottaa osaa vaaleihin, kunhan saavat omia edustajia valtiopäiville. Ja tämän suunnan kannattajat ovat kuitenkin elävästi vakuutetut siitä, että osanotosta on yhteiselle asiallemme edullisia tuloksia, Kokouksen päätös jäähdyttäisi heidän intonsa ja sitoisi heidän kätensä. Toiseksi on tämän suunnan joukossa sellaisia, jotka eivät missään

tapauksessa pitäisi tätä päätöstä pyhänä, vaan ottaisivat osaa vaaleihin. Eräillä paikkakunnilla on erityisiä seikoja, jotka pakoittavat tähän. Oulussa esim. on jo sovitteletut niin kaukana, että heidän on vaikea peräytyä. Eikä tiedetä kuinka monella muulla paikkakunnalla on myöskin omat syynsä, Onko eduksi puolueelle, jos täällä tehdään sellainen päätös, että sitä heti rikotaan?

Koskimaisen suunnan päätökseksi julistaminen olisi peräti vastenmielistä myöskin kolmannen suunnan, ehdottoman vaalilakon kannattajille. Heille on luonnollisesti vastenmielistä ottaa osaa vaaleihin, joten päätös vaikuttaisi heiliinkin lamauttavasti. Minä ainakin kiroaisin, ettei kokous uskaltanut päättää ehdotonta lakkoa. Samoin vaikuttaisi päätös häiritsevästi moniin yhdistyksiin maaseuduilla, joiden mielestä lakko on luonnollinen.

Tämän perusteella ehdottaa valiokunta, että yhdenmukaisen päätöksen tekeminen tässä kysymyksessä jätettäisiin toistaiseksi ja annettaisiin puolueen paikallisille osille vapaus itse määrätä toimintansa. Kokeilkoot eri suunnat, sitte on myöhemmin tilaisuus todistaa, mitä kukin on saavuttanut. Sittenhän ei enään tarvitse kiistellä, Ja se on muutenkin eduksi köyhälistön asialle, sillä ei voi olla vaikuttamatta häiritsevästi, jos ensimmäisen ja kolmannen suunnan menettely estetään, vaikka he ovat vakuutettuja siitä, että hoidaa suuntansa on paras puolueen edistykselle. Ja siitä kai me kaikki olemme yhtä mieltä valiokunnan kanssa, että yhteistä asiaa on koetettava edistää, yhteiseen päämäärään on pyrittävä.

Täten syntyvä tilapäinen hajaannus ei ole ominaista ainoastaan meille. Ranskassa on jo miespolvet ollut pakosta pohtia näitä asioita. Ei voida välttää, että puo-

lueseen muodostuu useampia ryhmiä. Ranskassakin on jaureslaiset, joita voi verrata meidän vaaliliitonpuolajiin, sillä hekin ovat sitä mieltä, että parannuksia on saatava vähitellen, oloja korjattava palasittain. Gruestistit taas ovat kielteisiä; he vaativat ryhtymättä sovitteluihin. Jo kauan ovat Ranskan jyrkemmät ja lievemmat koettaneet saada sovintoa keskuuteensa, mutta vielä he ovat erossa. Kun Ranskassakin, jossa on parlamentti ja siellä kummallakin suunnalla edustajia sekä puoluelaiset kehityneitä, on tapahtunut hajaannus, niin eihän ole kummaa, jos so tapahtuu täällä tilapäisesti, kun on paljoa tärkeämpi kysymys ja sekavat olot. Voimmehan silti eri teitä pyrkiä samaan päämäärään (hyvä!)

*J. Heitto: *)* Yhteisessä valiokunnassa ei päästy sen vertaa yksimielisyyteen, että olisi mitään ponsia kokoukselle esitettäväksi voitu laatia, sillä suuri osa valiokunnan jäseniä, nimittäin ne, jotka olivat jo kokoukseen saapuessaan sitä mieltä, että on ryhdyttävä ensi valtiopäivämiesvaaleissa tukemaan sitä porvaristo-ryhmää, joka lupaa kuljettaa mukanaan jonkun työväen asettaman ehdokkaan, tahtoivat ilman muita ehtoja välttämättä saada oman kantansa ponsiin, ottamatta ollenkaan huomioon evästyskeskustelussa ilmenneitä mielipiteitä, vaikka kyllä tunnustivat tietävänsä kokouksen enemmistöä mielipiteen. Tähän ei voitu toiselta puolelta suostua. Tahdottiin ehdottomasti laatia ponnet, pitämällä silmällä sitä suuntaa, joka luultiin ilmenneen kokouksen enemmistössä. Tässä nyt tuli pelastajaksi E. Salin, tehden kokokäännöksen tässä kokouksessa puolustamastaan kannasta ilmoittamalla, ettei hän rupea laatimaan mitään ponsia. Hajotkoon puolue ja juuskoot kilpaa keskenään, kuka parhaan

*) Lausunto jätetty kirjallisesti pöytäkirjaan.

tuloksen saavuttaa. Siis täysi metsästys. Muita otuksia tällä metsästysretkellä ei ollut saavutettavissa, kuin mahdollisesti se, kuka saavuttaa parhaimman porvariston suosion, että saisi useampia miehiä kaupaksi, jos nämä missä sattuisivat olemaan ostotuulella. Ei luonnollisesti rahalla ostaa, mutta kunnialla, että he mahdollisesti kuljettaisivat jonkun säätytalon rappuja ylös!

Tälle hajotukselle vähemmistö ilmoitti hyvin päteviä syitä. Se oli kumminkin kaikkein pätevin syy, että yksi yhdistys, nim. Oulun, on jo tehnyt päätöksen vaaleihin osanotosta, joten se ei voi peräytyä. Tämä oli pääasiallisena syynä, ja lisäksi se, että joillakin olisi halu ottaa osaa vaaleihin. Se oli heille riittävä syy antaa hajota koko 92 yhdistystä käsittävä puolue. Siis kun ilmenee asiassa erimieltä niin puolue hajalleen, että vähemmistö saisi toimia omien mielijohtojen mukaan eikä ollenkaan taipua enemmistöön. No he lupasivat aikojen kuluttua, kun taas ollaan yksimielisiä, koota puolueen kokoon. Heistä on ainakin joku nähnyt senkinlaista unta, että sitä jolloinkin ollaan aivan yksimielisiä. Valveilla ollessa ei sitä ole nähty.

Koska olen sitä mieltä, ettei puolue saisi antaa tällaisen yllätyksen jonkun valiokuntansa toimetttömyyden tähden tehdä kokoontumistaan ja keskustelujaan tyhjäksi verukkeilla, ja kun suhde, mille kannalle puolue asettuu ensi vaaleihin nähden, on puolueelle tärkeimpiä, niin on puolueen asetettava selvästi määrätylle kannalle ja tehtävä päätös tinkimätön, mitenkä menetellään. On päivän selvää että vähemmistön on taivuttava enemmistön tekemään päätökseen, olkoon päätös puoleen eli toiseen. Jos se mielipide, joka tahtoi ehdoitta ruveta porvaristoa pönkittämään, jää vähemmistöön, jota sen suunnan edustajat valiokunnassa pelkäsivät, niin eivät sen kan-

nattajat tahtoisivat taipua noudattamaan enemmistön tekemää päätöstä vaan tahtoisivat uhmaillen noudattaa mielipiteitään. Silloin ne kantakoot edustajansa säätyyn vaikka porvariston kaulassa, jos saavat ne kantamaan. Silloin ne eivät ole Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen edustajat, vaan sinne kuljettajansa ja heidän avustajansa edustajia. Näin ollen esitän puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavan ponnen:

Suomen sosiaalidemokraattinen puolue pitää periaatteellisesti oikeana, että nykyisten äänioikeusolajen vallitessa olisi selvintä vaalilakko, jolla jo koeäänestyksessä oli jommoinkin kannatus. Mutta ottamalla huomioon maamme valtiollisen aseman ja puhtaasti kansanvaltaisten pyrkimysten edullisuuden, sallii kokous, että työväki auttaa kaikilla sille mahdollisilla keinoilla kutakin puoluetta, joka kaikkialla Suomessa, missä se vaalitoimintaa harjoittaa, valitsee henkilöitä puolueemme paikallisen osan kanssa sovitellen, jos paikkakunnalla on työväen puoluejärjestö, jotka suostuvat toimimaan, että porvaris- ja talonpoikaissäätöön valittaessa tulisi kullekin 21 vuotta täyttäneelle Suomen kansalaiselle yleinen, yhtäläinen ja välitön äänioikeus. Sen varalta, ettei Suomessa löytyisi ainoatakaan tuolla tavalla valtiopäiväin asemaa vahvistavaa ja kansamme syvien rivien kehitykselle valtiopäivillä tilaa antaa tahtovaa puoluetta, päättää kokous

että puolueeksi yhtynyt työväki on kannattamatta valtiopäivämiesvaaleja ja antamatta puoluemiehiään niille valittavaksi, ja velvoittaa,

että puoluo yhdistysten kunkin paikkakunnallaan tulee ryhtyä sellaisiin toimiin, kuin toisessa edustajakokouksessamme valtiopäiväin vaaliaikaan nähden päätetty on.

JV. Vallenius: Täällä kokouksessa on ollut paljon yllätyksiä, ja nyt yllätettiin teidät taas, mutta älkää horjuko. Hra Salinin puhe, päinvastainen kuin alustus, onkin kai vain leikkiä, jota ei tarvitse ottaa huomioon. Te tiedätte, että teillä on täällä kokouksessa enemmistö. Nyt he koettavat teitä kääntää, koettavat saada täällä hyväksytyksi sen suunnan, että antaisimme kannatuksen säätylaitokselle. Älkää antautuko enää asiasta keskustelemaan, äänestäkää vain Salinin alustuksen ponsien puolesta. Niillä on varmin kannatus täällä. (Puhuja luki Salinin alustuksen ponnet.)

M. Vuoluhha: Kuinka edellinen puhuja voi vaatia kannatusta, kun valhettelee täällä. Hän sanoo, että valiokunnan ehdotus on leikkiä, jota ei kannata ottaa huomioon. Ei se ole leikkiä, vaan vakavinta totta peräti vakavassa- asiassa.

Täällä ei hyödytä enään keskustella asiasta, siitä on jo siksi paljo puhuttu. Kokouksen olisi yhdyttävä Salinin esittämään valiokunnan ehdotukseen. Se on nykyisin hyödyllisin. Sen on kokemus pian osottava. Pian siitä tilille tullaan, emmehan me sen kanssa voi karata käsistä, kuten jonkun kassan kanssa. Ja silloin nähdään mikä näistä kolmesta täällä esitetystä suunnasta on oikeimpaan osunut. Ei saisi lannistaa vähemmistön toiminta-intoa tykkänään, kuten käy, jos se, vaikka onkin vakuutettu olevansa oikeassa, pakotetaan alistumaan enemmistön päätökseen, jota se pitää vahingollisena. Pittemmittä puheitta kehoitan siis: yhtykää valiokunnan ehdotukseen, joka edellyttää vapaata toimintaa ainakin ensitulevissa valtiopäivämiesvaaleissa.

F. E. Pettersson: Olen samaa mieltä kuin eilen ja kannatan ehdollista vaalilakkoa. Se on oikein näkökanta. Kokouksen olisi hyväksyttävä lievennettynä eh-

- dotukseni, että puolue suostuu vaaliliittoon sellaisen puolueen kanssa, joka ottaa ohjelmaansa yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden, sekä listalleen meidän edustajia.

E. Viljanen: Kun ei puolueellamme ole varaa kadottaa osaakaan jäseniä, vaan päinvastoin sen tulisi koota niitä, kannatan Vuolukkaa ja valiokunnan enemmistön ehdotusta. Silloin puolueen toiminta tosin tulee tässä kysymyksessä hajaantumaan, mutta on sekin kunniallompaa, kuin että täällä tehty päätös heti rikotaan, kuten epäilemättä tulee käymään, jos Valppaan ponnet hyväksytään.

M. Saarinen: Toivon, ettei täällä ryhdytä enään keskustelemaan uudelleen eilen keskusteltuja asioita eikä antauduta riitelemään, (hyvä!) Jokaisella on vakauksensa valmiina, eikä meidän tule toisten vakaumusta halveksua, kuten täällä on tehty. Minun mielestäni on parasta ryhtyä heti äänestämään asiasta (hyväksymistä).

Puhevuorot pidettiin tähän. Puheenjohtaja ehdotti äänestettäväksi: tahtooko kokous, että puolue pannaan kahtia, kuten valiokunta ehdottaa, vai eikö? (melua, huutoja: ei ole oikein! on!)

Edellistä kannatti 29 ääntä, jälkimäistä 66. (Kovia eläköön-huutoja, melua).

Sitte äänestettiin siitä, tehdäänkö ehdoton vaalilakko kuten Salin on alustuksessaan ehdottanut, vai otetaanko joillakin ehdoilla vaaleihin osaa. Edellistä mielipidettä kannatti 26, jälkimäistä 65.

Puheenjohtaja ehdotti sitte äänestettäväksi: otetaanko osaa vaaleihin niiden kanssa, jotka ottavat jonkun työväenedustajan listalleen, vai vaaditaanko äänioikeuden ajamista.

Jälkimäinen mielipide voitti 55 äänellä 15 vastaan.
(Innokkaita eläköönhuutoja.)

Kun puheenjohtaja vielä esitti äänestyksenalaiseksi, hyväksytäänkö Valppaan ponnet, vai eikö tehdä ponsia ollenkaan, syntyi kokouksessa kova melu (huutoja: tahdotaan sotkea! pois sellainen puheenjohtaja!) — Äänestyksessä hyväksyttiin Valppaan ponnet 54 äänellä 18 vastaan, jotka vastustivat ponsien laatimista.

Kokouksen päätökseksi siis tuli:

Koska Suomen työväki, valtiopäiväjärjestyksen mukaan, on sekä maaseuduilla että kaupungeissa estetty ottamasta osaa edusmiesten valitsemiseen ja

koska Suomessa on rahavaltaisia puolueita, jotka kieltäytyvät laittamasta työväen vaatimusten mukaista äänestysjärjestelmää ja tällä Suomen kansan puolelta enimmän auttavalla tavalla tukemasta valtiopäivälaitosta sen aseman horjuttamts- ja vallan siipistamispyyteitä vastaan,

niin päättää kokous,

että työväen ei ole valtiopäiväasioissa millään tavalla autettava sellaista tai sellaisia puolueita eikä yhdyttävä niihin.

Sitä vastoin sallii kokous, maamme valtiollisen aseman ja puhtaasti kansanvaltaisten pyrkimysten edullisuuden huomioon ottaen,

että työväki kannattaa kaikilla sille mahdollisilla tavoilla puoluetta, joka kaikkialla Suomessa, missä se harjoittaa vaalitointa, valitsee henkilöitä, puolueemme paikallisen osan kanssa sovitellen jos paikkakunnalla on työväen puoluejärjestö, jotka suostuvat toimimaan, että por-

varis- ja talonpoikaissäädyn valitsemisessa tulisi 21 vuotta täyttäneille Suomen kansalaisille yleinen, yhtäläinen ja välitön äänioikeus.

Sen varalta,

ettei Suomessa löytyisi ainoatakaan tuolla tavalla valtiopäiväin asemaa vahvistavaa ja kansamme syvien rivien kehitykselle valtiopäivillä tilaa antaa tahtovaa puoluetta,

päätää kokous,

että puolueeksi yhtynyt työväki on kannattamatta valtiopäivämiesvaaleja ja antamatta puoluemiehiään niille valittaviksi,

ja velvoittaa,

että puolueyhdistysten, kunkin paikkakunnallaan, tulee ryhtyä sellaisiin toimiin kuin 2:ssa edustajakokouksessamme valtiopäiväin vaaliaikaan nähden päätetty on.

Selityksien antamista varten pyysi puhevuoroa

K. Ahmala: Oulusta täällä on ollut vallalla väärää käsityksiä, joita tahdon oikaista. • Ei Oulun työväenyhdistys ole päättänyt erota puolueesta. Siellä odotetaan puoluekokouksen päätöstä, ja sitte vasta tehdään lopullinen päätös vaaleihin osanotosta. — Ei siellä myöskään ole aiottukaan yhtyä porvareihin ilman ehtoja. Siellä on vaadittu vastustajilta, että he hyväksyvät listalleen yhden meidän valitseman edustajan ja yhden yleisen äänioikeuden miehen. Kolmannesta edustajasta ei ole erikseen päätetty.

Muuten on paheksuttavaa, että tämä kokous vaadittiin toimeenpantavaksi niin myöhään, että meillä oli

samoin kuin ehkä muuallakin jo ehditty ryhtyä vaalipuuhiiin. Luulen kuitenkin että yhdistykset kylläkin noudattavat yhdistyksinä tämän kokouksen päätöstä. Mutta yksilöitä siihen ei voi velvoittaa, kun kokous on liian myöhään.

E. Salin: Minä panen vastalauseeni pöytäkirjaan tätä päätöstä vastaan sitä suuremmalla syyllä, kun äänestys ehdotukset olivat niin sekavia, etteivät äänestäjät olleet selvillä siitä, mitä he äänestivät. Puolueen jäsenillä ei ole velvollisuus noudattaa täten tehtyjä päätöksiä, (melua).

E. Valpas: Salinin syytöksen johdosta kehoitan kokousta lausumaan vakuutuksen siitä, että äänestäjät ovat ymmärtäneet, mitä he äänestivät, (hyvä! ovat! joi-takin „ei" huutoja.)

K. F. Hellsten: Kiitän kokousta siitä, että noin yksimielisesti annatte hyväksymisen äänestys ehdotuksilleni, vaikka äsken aioitte ajaa pois pöydän takaa, (nau-rua, melua.)

M. VuoluJcJca: Minäkin ilmoitan pöytäkirjaan vastalauseeni päätöstä vastaan.

Pöytäkirjaan jätettiin seuraava kirjallinen

Vastalause:

Me allekirjoittaneet panemme vastalauseemme sitä puoluekokouksen päätöstä vastaan, että puolue ryhtymällä vaalipuuhiiin porvarillisten puolueiden kanssa, tukee ja antaa tunnustuksensa nykyiselle säätylaitokselle, kun se palkinnoksi suo muutamia armomuruja. Sentähden katsomme itsemme vapaaksi tämän päätöksen noudattamisesta, kun se on vastoin omaa vakaumustamme

-ja on ristiriidassa kansainvälisten sosiaalidemokraattisten periaatteiden kanssa.

Helsingissä 27 päivänä Syyskuuta 1904.

Mikko Uotinen

Eetu Salin

August Rissanen

Nestor Vallenius

Oskar Leivo

Kun oli pidetty vähäinen loma, asettui puheenjohtajaksi hra E. Perttilä, puhevuoroa pyysi

Y. Mäkelin: Arvoisat edustajat ovat tietysti kaikki huomanneet, että ensi valtiopäivillä tulee pohdinnan alaiseksi hallituksen ehdotus äänioikeusasiassa. Minua on pyydetty kokoukselle esittämään, että ryhdyttäisiin taaskin teroittamaan yläluokan mieliin Forssan kokouksen päätöksiä tässä asiassa. Siellä jo sanottiin, että puolue ei voi hyväksyä sitä kohtaa lakiehdotuksessa, jossa asetetaan äänioikeuden saamisen ehdoksi 25 vuoden ikä. Samoin ei puolue voi myöskään hyväksyä varallisuusensusta, jota hallitus ehdottaa. Nämä kohdat ovat sitä tärkeämpiä terottaa mieliin juuri nyt, kun meitä koetaan saada sellaisiin ehtoihin, että sivuuttaisimme sensuksen (hyväksymistä). Me vaadimme yleistä ja yhtäläistä vaali- ja äänestys-oikeutta kaikille 21 vuotisille kansalaisille sukupuoleen katsomatta. Mutta voidaksemme tämän vaatimuksen pontevasti esittää, tarvitsee se hyvin perustella. Olisi laadittava hallituksen ehdotuksen vastapainoksi lakiehdotus, jota koettaisimme lävitse. Sitä varten olisi asetettava komitea muutamiksi viikoiksi, ja lähetettävä komitean mietintö sitte yhdistyksille keskusteltavaksi. Sama komitea voisi laatia lentokirjusen, jossa kumotaan niitä syitä, mitä yläluokan taholta on tuotu

yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta vastaan. Mutta jos mieli tätä saada aikaan, tarvitaan rahaa. Sentähden' edustajat, viekää terveisiä yhdistyksille, että äänioikeusasian ajamisessa tarvitaan rahoja, joita tähän saakka on keräytynyt niukasti, eikä vain suuria sanoja (hyvä!)

Mäkelinin ehdotus hyväksyttiin ilman keskustelua, ja jätettiin sen toteuttaminen puoluehallinnolle.

E. Salin: Kun pian alkaville valtiopäiville nähtävästi tulee enemmistön päätöksestä huolimatta menemään muutamia sosiaalidemokraatteja porvarissäätyyn, ehdotan, että kokous velvoittaisi heidät tekemään Hänen Majesteetilleen anomuksen säätylaitoksen lakkauttamisesta (vilkkaita „ei" huutoja).

A. Tynkkynen: Minä tahdon vain huomauttaa sen johdosta, kun täällä on valitettu äänioikeusrahaston vähyyttä, että rahoja sitä tarkoitusta varten on kyllä yhdistyksillä, joilta niitä saa, kun vaatii.

M. Hälleberg: Koska täällä on herännyt kysymys äänioikeusrahastoista, tahdon minäkin neuvoa maalaisyhdistyksiä, miten näitä rahoja parhaiten voidaan saada kannetuksi. Ne on kannettava aina jäsenmaksujen yhteydessä, silloin niitä saa. Muutoin ne eivät tule maksetuiksi. — Täällä on myös valitettu, ettei rahoja kartu, mutta kyllä niitä on enemmän, kuin täällä on sanottu, jahka vain yhdistykset lähettävät ne.

J. Heitto: Täällä ei ole tarvis puhua siitä, mitä mielipiteen ilmaisuja valtiopäivämiehille on lausuttava, yhtä vähän kuin siitäkään, että siellä tulisi olemaan sosiaalidemokraatteja. Valtiopäiville tietysti lähetetään työvien anomuksia, miten parhaita saadaan. Se jääköön

puoluehallinnon huoleksi. Salinin esittämää säätylaitoksen lakkauttamisesitystä ei ainakaan tässä kokouksessa voida päättää.

Y. Mäkelin: Salin teki kuin „puulla päähän” häpeällisen yrityksen saada kokous äkkiä päättämään hänen ehdotuksensa. Olisihan hän puoluehallinnon jäsenenä voinut esittää sen puoluehallinnon kokouksessa. Minä en missään tapauksessa voi hyväksyä sitä, että täällä päätettäisiin tehdä anomus keisarille. Säätylaitoksen kukistaa kansa (hyvä!) Lausun paheksumiseni siitä, että Salin asettuu tuollaiselle ilkeälle kannalle.

E. Salin: Mäkelin syyttää minua, että sivuutan päätöstä enkä esitä asiaa puoluehallinnon kautta. Mutta esitykseni tarkoittaa puolueohjelman 1 §:n toteuttamista, ja se on siis tehtävä.

E. Haapalainen: Salinin juttu kai on leikkiä, vaikka hän esitti sen sellaisella tavalla, ettoi sitä huomaan. Pidetään mekin se leikkinä ja siirrytään muihin kokouksen ohjelmassa oleviin kysymyksiin (hyvä!)

Kokous päätti jättää Salinin ehdotuksen huomioonottamatta.

Puoluehallinnon toimeenpanevan valiokunnan

lisäjäseneksi oli yleisten asiain valiokunta asettanut ehdokkaita. Lisäjäseniksi valittiin näistä *F. J. Tuomola, rouva E. Vahlstedt, V. Sjöblom, V. Tanner, F. Hällfors, Lauri Korhonen, K. Mundila ja J. Palmroos.*

Otettiin sitte keskusteltavaksi milloin pidetään tuleva

Puoluekokous.

M. Saarinen: Forssan kokouksessa kyllä päätettiin pitää puoluekokous kahden vuoden perästä, kuten

ennenkin, eli siis tulevana kesänä. Mutta kun tämä ylimääräinen kokous pidettiin, voisi minun mielestäni siirtää vakituksen kokouksen vuoteen 1906. Silloin ovat seuraavat valtiopäivät lähempänä ja ne aiheuttavat tietysti keskustelua. Jos ensi kesänä pidetään kokous, on hyvin luultavaa, että on taas seuraavana kokoonnuttava valtiopäiväin tähden. Jos kokousta siirretään vuosi eteenpäin säästetään paljon yhdistysten varoja, (hyvä!)

M. Uotinen: Minä olen samaa mieltä kuin edellinen puhuja. Yaltiopäivät on luvattu kutsua kokoon 1907, joten meidän on erittäin sopiva kokoontua kesällä 1906.

J. A. Salminen yhtyi edellisiin.

A. Rissanen: Minun mielestäni olisi tärkeää keskustella nyt alkavien valtiopäivien tekemistä päätöksistä ja arvostella niitä, joten meidän olisi kokoonnuttava ensi kesänä. Ehdotan siis, että pidettäisiin kiinni Forssan kokouksen päätöksestä, (hyvä! ei!)

A. Tynkkynen: Eikö kysymystä voitaisi jättää avo-naiseksi? Minä kyllä kannatan Saarisen ehdotusta, mutta jos ensi valtiopäivät antavat aiheita, olisi hyvä kokoutua ensi suvena.

W. Sjöblom yhtyi Saarisen ehdotukseen.

M. HäUeberg: Olen samaa mieltä kuin Rissanen, että olisi kokoonnuttava ensi kesänä. Kyllä meillä asioita on, vaikkei niitä valtiopäiviltä tulisikaan. Pidetään siis kiinni Forssan päätöksestä ja saavutaan ensi kesänä Ouluun kokoukseen.

M. Haataja: Minunkin mielestäni voitaisiin täällä jättää Forssan päätös voimaan. Kun ei tiedetä, mitä valtiopäivillä päätetään, on paha lykätä kokousta. Siellä voi sattua asioita, jotka vaativat kokoontumaan ensi ke-

sänä. Jos taas ei satu, niin voidaanhan kokous lykätä vuoteen 1906.

K. Savonen: Olen samaa mieltä kuin Saarinen. Puoluekokoukseen osanotto tulee inaalaisyhdistyksille ras-kaaksi. Eivät ne jaksakaan lähettää joka vuosi edustajia. Mitä tulee valtiopäivien kysymyksiin, on niitä sopivampi valmistella valtiopäivien edellisenä kesänä kuin paria vuotta ennen.

Eeva Järvinen: Parasta olisi tehdä ehdollinen päätös siten, että kokous on pidettävä ensi kesänä, jos tarve vaatii, mutta jättää puoluehallinnolle vapaat kädet, että se voi kokouksen pidon siirtää seuraavaan kesään, jos ei valtiopäiviltä tule asioita, jotka aiheuttavat kokouksen.

Äänestyksessä päätettiin 35 äänellä 34 vastaan lykätä tuleva puoluekokous kesään v. 1906.

K. Savonen: Minä esittäisin keskusteltavaksi, mitenkä saataisiin työväenasia paremmin tunnetuksi maa-seuduilla. Siellä tarvittaisiin paljo enemmän valoa. Puolueen nykyiset agitaattorit eivät siihen riitä. Mutta jol-lakin tavalla olisi tässä suhteessa parannus saatava aikaan.

Kun asia on laaja ja tärkeä, mutta esitetään näin lopulla kokousta, ettei se enään ehdi valiokuntaan, ja kun siitä on paljon keskusteltu kahdessa edellisessä ko-kouksessa, ei siitä ryhdytty keskustelemaan.

Alma Molander kertoi selkkauksista Lauritsalan sa-halla ja ehdotti, että puoluehallinnon tehtäväksi jätettäi-siin nostaa ensi puoluekokouksessa kysymys toverien turvaamisesta, jotka joutuvat työnantajain ahdistelun alaiseksi. — Kokous hyväksyi ehdotuksen.

Leipurikysymys.

Kokous otti sitte keskustellakseen kysymyksen leipurien työstä. Sen alusti *E. Haapalainen*:

Tuskinpa tässä tarvinnee ryhtyä todistamaan kuinka luonnonvastaista, epäterveellistä ja vaarallista yötyö yleensä on. Siitä on meillä joka päivä todistuksia juoppoudessa, sairauksissa ja tapaturmissa, jotka kaikki osaltaan vainoavat yötyön raatajaa pahemmin kuin muita työntekijöitä. Yötyössä piilevät vaarat pääsevät luonnollisesti sitä suuremmassa määrässä valtaan, mitä kovempaa ja yhtäjaksoisempaa yötyö on.

Tuollaisessa kurjan kurjassa asemassa ovat leipomoissa raatajat. Tuohon asemaan ovat he vähitellen, olojen kapitalistisempaan suuntaan yhä kehittyessä, olleet pakotetut painumaan. Sen helposti huomaa siitä, että pienissä oloissa vielä tänäkin päivänä ollaan leipurin ammatissa vapaita yötyöstä, jota vastoin suuremmissa kaupungeissa varsinkin, joissa ylellisyys on päässyt vauhtiin, on leipurien täytynyt alistua uhraamaan henkensä ja verensä kapitalistien herkkupöydille.

Työläiset leipurin ammatissa ovat kyllä huomanneet mikä vaara yötyössä heitä vaanii. Katkeruudella ovat he nähneet painuvansa yötyön yhä enemmän vauhtiin päästessä kurjempaan kuin kahleorjan asemaan, työ-koneeksi.

Nykyajan leipurin ei enään tarvitse nähdä jumalan kirkasta, suloista päivää, ei hänen tarvitse henkiä raitista vapaata luojan tuulta, kyllä hänelle piisaa kun saa edes jossakin maanalaisessa komerossa tuikkivan kaasun valossa kuumaa tukahuttavaa löyhkää sisäänsä vetäen, hikoilla koko yön, jotta sitten herkku rikkaan silmänsä

arukaistua tuoksuaisi pöydällä. Väärin on kuitenkin luulla, että työnraatajat olisivat tuota ristissä käsin katselleet, ei, kyllä he ovat koettaneet parhaansa sen parantamiseksi.

Lienee paikallaan tässä johtaa mieliin niitä yrityksiä mitä raatajat ovat tehneet poistaakseen tuon hirmuisen pedon, yötyön niskoiltaan. Helsingin leipuriammattiosasto jo vuonna 1889 asetti toimikunnan tutkimaan oloja leipurityössä, jotta sitten näin saatujen tosiasiajn perustalla voitaisiin vallassaolevilta anoa yötyön poistamista. Silloin jo huomattiin valtavan osan leipureista olevan alle 25 vuoden, josta kävi siis selville, että yötyö "oli tehnyt ammatissa useampia vuosia työskentelemisen mahdottomaksi. Silloin jo selvän selvästi numerot näyttivät, että leipurinoppilas, opista jos jaksoi päästä, ei jaksanutkaan monta vuotta enään työtä tehdä, vaan hävisi leipureitten joukosta, joko sitten kuoli tai siirtyi kevyempiin js sopivimpiin töihin. Samat tutkimukset silloin näyttivät työajan Helsingissä olevan keskimäärin lähes 14 tuntia. Maaseuduilla vaihteli työaika 10—11 tuntia, olipa esim. Turussa tehtävä kiireenä aikana 18 t. ja Viipurissa tavallisesti 15 ä 16 t. Työ kesti silloin jo klo 4—5 illalla seuraavaan aamuun klo 5—6. Harvalla oli päivätyötä. Kaikki raskaampi leipomistyö suoritettiin yöllä. Tämä työaika oli *säännöllistä*. Mutta useinkin sattui ja sattuu vieläkin, sillä tulemme näkemään ettei olot ole yhtään paranneet, että raatajat saavat tehdä työtä yötä päivää useita vuorokausia peräkkäin ilman lepoa, ilman rauhaa siksi kunnes voimat kerrassa pettivät ja hermosto ei enään ollut lihasten herra. Tuollaisesta rääkäyksestä kertoo ammatintarkastaja L. Lindeberg Helsingissäkin harjoitetun. Hän virallisessa selonteossaan Teollisuushallitukselle kertoo m. m. Helsingin leipurien

oloista: „14 p:nä Helmikuuta kävi luonani eräs työmies, j'onka ennestään tunsin siitä, että hän oli niitä alaikäisiä 18 vuotta nuorempia työntekijöitä, j'oitä yötyötä varten oli käsketty hankkimaan lääkärin todistus sekä lupakirja vanhemmilta tai holhoojilta. Tämä poika, jonka jo paljas ulkomuotokin tiesi kertoa rasittavasta yön valvomisesta, kertoi minun luonani käydessään, että hän oli ollut työssä sunnuntaiaamusta 12 p:vä Helmikuuta yhtämittaa tiistaiaamuun noin klo 9 saakka, siis lähemmä 48 tuntia lakkaamatta, jolloin hän työnantajalta sai luvan yötyön lopetettuaan mennä levolle, vaan noin neljännestunnin perästä herätti hänet leipomon omistaja käskien häntä työhön rupeamaan ja löi häntä kepillään ja saatoin vielä erottaa näistä iskuista selviä merkkejä pojan käsivarrella. Kun heti läksin itse tapahtumapaikalle ottamaan selvää tästä asiasta, huomasin tämän nuorukaisen puheen vallan todeksi." Noin kerrotaan virallisissa asiakirjoissa, joihin ei kuitenkaan voi päästä koko todellisuus sellaisenaan kuvastumaan. Huonoa kohtelua ja tavatonta työtä saa vielä tänä päivänä kestää varsinkin leipurin oppipojat.

Asiain näin ollen vakiintui jo v:na 1890 Helsingin leipuriammattiosastossa vaatimus yötyön poistamisesta. Päätettiin ryhtyä neuvottelemaan työnantajain kanssa asiasta ja sitä varten kutsuttiin yhteinen kokous 8 p:nä syyskuuta 1891 kokoon. Ainoastaan harvat työnantajat katsoivat voivansa alentua työmiestensä kanssa neuvottelemaan työoloista, eikä näistäkään kuin kaksi olisi ollut taipuvaista poistamaan yötyötä. Sekä leipurimestarit että työmiehet pysyivät kannallaan ja näinollen ei saatu mitään sovintoa yötyökysymyksessä aikaan. Silloin leipurit esittivät 9 perustetta, joiden nojalla he vaativat yötyön poistamista: I:ksi että yötyötä yleensä pidetään

epäterveellisenä; 2:ksi, että ne epäluulot työmiehen rehellisyydestä, jotka yötyössä olevasta työmiehestä helposti syntyvät, häviäisivät; 3:ksi, että oppipoikain olisi helpompi päästä käsityöläiskouluihin, joissa opetusta annetaan klo 7—9 illalla, jos työ alkaisi klo 5 aamulla ja päättyisi noin klo 6 illalla, sen sijaan että se nyt jatkuu klo 4:stä jälkeenpuolenpäivän noin klo 5 aamulla; 5:ksi, että leipää saataisiin pitää täten ostajille tarjona tuoreempaan suuremman osan päivästä alkaen noin klo 10 aamulla, jotavastoin se nykyään on tuoreena ainoastaan aamulla; 6:ksi, että työntekijät eivät pyydä työaikaa mitenkään lyhennettäväksi; 7:ksi, että ammattitaito paremmin kehittyisi, jos työnantajat itse voisivat valvoa täten paremmin työntekoa; 8:ksi, että silloin myöskin nuoria henkilöitä saattaisi pitää paremmin työssä, minkä työväen suojelulaki nykyisissä oloissa kieltää; 9:ksi, että pelättävää ei suinkaan olisi, että naiset rupeaisivat yötyöhön alistumalla kilpailemaan, sillä luultavampaa on, etteivät nämäkään halua yötyöntekijöiksi.

Näitä työväen kainoja vaatimuksia vastaan esittivät työnantajat jo silloin viisi eri vastaväitettä, joita he yhä vieläkin märehivät: 1:ksi, että heidän tulee noudattaa yleisön makua, mikä on nyt tottunut saamaan tuoretta vehnäleipää aamulla, — muita leipälajeja ei leivota öisin; 2:ksi, että heillä on suuri kilpailu kestettävänä kotileipomojen puolelta, joissa työskentelee naisia ja jotka ammattileipurien luopuessa yötyöstä alkaisivat arvatunkin leipoa öisin ja saisivat siten suuren hyödyn myymällä aamuisin tuoretta leipää; 3:ksi, että leipurin työ ei ole raskaampaa kuin ennen vanhaankaan ja ennenkin on sellaista kestänyt. Jos työntekijän terveys turmeltuu, niin on se enemmän seurauksena työmiesten elämäntavoista leipomojen ulkopuolella eikä suinkaan työstä

leipomoissa. Samalla uhattiin, että jos ei taivuta yötyöhön „niin helposti saadaan uusia työntekijöitä”; 4:ksi, että nykyinen työtapa ei estä oppipojan koulunkäyntiä, sillä eihän päivällä niin paljon tarvitse työssä olla ja 5:ksi pelättiin yötyön poistettua suurleipomojen pääsevän vauhtiin, jolloin pikkuliikkeen harjoittajat häviävät.

Näin seisoivat nyt vaatimuksineen ja vastaväitteineen työnantajat ja työmiehet leipurin ammatissa luultavasti ensi kertaa vastakkain. Ammatissa vallitsevat epäkohdat pakottivat työntekijöitä vaatimuksineen ja samalla oli eripuraisuuden siemen työn ja pääoman välillä päässyt itämään. Työnantajat, jotka olivat kuulleet leipurien ammattiosastoon, erosivat siitä huomattavasti, että työväki alkaa jo silmäluomiaan longistella, eikä enään tahdokaan olla herrainsa ja mestariensa vaalittavana, vaan jo uskaltaa tehdä vaatimuksia. Vuodesta 1891 asti siis voi laskea alituista taistelua käydyn leipurien ja leipurimestarien välillä yötyöstä. Tämä taistelu on milloin ollut kiivaampaa milloin se taas on kuin painunut pois näyttämöltä, vaikka kyllä alituisesti molemmilla puolilla on työtä tehty. Työnantajat ovat koettaneet selittää kuinka välttämätöntä yötyö on ja samalla ovat he koettaneet lujentaa itseänsä muodostamalla lujan leipurityönantajien liiton, vastapainoksi työläisten järjestöille. Työläiset puolestaan ovat monta kertaa panneet tutkimuksia toimeen oikeen numeroilla näyttääkseen kuinka oikeutettua heidän vaatimuksensa yötyön poistamisesta on. Niinpä jo marraskuussa 1891 saatiin selville, että Helsingin kaupungissa oli 94 leipomoa, joissa työskenteli 184 miestä ja 107 naista. 50:ssä leipomossa oli yksinomaan naisia työssä ja 80:ssä miehiä ja että 101 miesleipojista oli oppilaisia, joista 27 alaikäistä. Kaikkialla valitettiin pitkää työaika. Kuitenkaan ei voitu ryh-

fcyä mihinkään toimenpiteihin, päätettiin vaan yksityisesti „kehoittaa niitä työnantajia, jotka vastoin voimassa olevia asetuksia käyttävät alaikäisiä työntekijöitä yötyössä, seuraamaan tässä suhteessa lakia.”

Syksyllä seuraavana vuonna pani taas Helsingin leipuriammattiosasto leipurioloja koskevan uuden tarakan tutkimuksen toimeen. Silloin varsinkin asunto-olot huomattiin kehnommiksi kuin ennen ja samalla että alaikäisten työssöpito oli lisääntynyt. Nyt katsoi teollisuushallitus olevan ajan tulleen tutkimuksien toimeenpanemiseen omalta puoleltaan ja jo saman vuoden lopulla oli ammattitarkastelija ja terveyskatsastusmies leipomojen oloja tarkastelemassa. Silloin huomattiin, että kahta leipomoa käytettiin tehtaan tapaan, muut olivat käsityöläisammattilaitoksia. Edellä mainitut olivat herrojen mielestä tyydyttävässä kunnossa niin hyvin järjestyksen kuin puhtaudenkin puolesta. Alaikäisiä käytettiin yötyössä kuitenkin. Jälkimäiset leipomot' eivät tyydyttäneet herroja tarkastelijoitakaan. Usein terveyslautakunnan antamia muistutuksia ei oltu otettu kuuluviin korviinkaan ja turhaan oli myös sakoilla järjestykseen pakkottaminen ollut. Työväen suojelulakeja ei usea mestari tietänyt olevaksikaan. Joka suhteessa huomattiin olot leipuriammatissa mitä kurjimmiksi. Naisetkin saivat tehdä työtä 18 tuntia, eikä asuntona ollut kuin työnantajan kyökin nurkka, mikä huone saattoi vielä olla läpikuljettava. Kyllä täytyy ymmärtää, miten siinä lepää yön raskaassa työssä riehuttuaan. Vielä pari kertaa tehtiin samanlainen tarkastusmatka vuoden vaihteessa, mutta tuon puuhan tulokset todellisuudessa supistuivat nolnaan. Työnantajat osasivat kyllä kiertää kaikki heille annetut määräykset. Työntekijät jäivät taas avuttomiksi. Ei mistään näyttänyt valoisampi tulevaisuus pääsevän pilkottamaan heidän synkkään elämäänsä.

Mutta ei sittenkään langettu epätoivoon. Vielä luotettiin niihin, joilla valta oli. Seuraavana vuonna 1893 pantiin taas mahdollisimman tarkka tutkimus toimeen Helsingin leipuriammattiosaston puolesta. Silloin merkittiin työnantajain nimet, heidän työmiestensä lukumäärä, leipomojen asema (maanalainenko vai -päällinen), leipomotuvan suuruus, valaistus ja ilmanvaihtolaitokset.

Asunto-oloista ja työajasta oli myös joistakin leipomoista tietoja. Tutkimuksen tulokset jätettiin sitten terveystoimikunnalle ja samalla pyydettiin erityisessä kirjelmässä, että «terveyslautakunta ryhtyisi toimenpiteihin maanalaisten ja pimeiden huoneustojen poistamiseksi ja lähimmässä tulevaisuudessa kieltäisi sellaisten leipomojen käyttämisen sekä saattaisi ne sellaiseen kuntoon kuin terveystoimikunnan säännöt ja työväensuojelulaki määräävät". Mutta totta on „ei koira koiran hännälle astu". Ei hiiskaustakaan kuulunut mistään terveystoimikunnan puuhista pyydettyyn suuntaan. Sillä tavoin heratkin todistivat ei ansaitsevansa sitä luottamusta, jonka työväki heihin on pannut. Tästä tutkimuksesta, joka ei aiheuttanut terveystoimikuntaa mihinkään toimiin, kävi selville että Helsingissä 1893 on 130 mies- ja 106 naisleipuria sekä 104 työpaikkaa, joista 68 oli kokonaan ja 32 osaksi maan alla. Leipomojen suuruus vaihteli 3,10—214,91 kuutiometriin. 12:n leipomon asunto-oloista oli myös annettu tietoja ja niistä kävi selville, että 32 työläistä sai sopia nukkumaan 23:ssa sängyssä. Työajasta ei voitu saada selvää, se oli rajaton, sillä kertoihan ammattitarkastajakin samoihin aikoihin saaneensa vanhemmilta työmiehiltä kuulla, „että alaikäisiä pidetään työssä jopa 20 tuntiakin vuorokaudessa". Ja tämän on ammatintarkastaja huomannut todeksi.

Kun näin työn raskaan raatajat olivat saaneet terveyslautakunnaltakin korvapuustin vaatimuksilleen olojen parantamisesta, eikä heidän tarvinnut yrittääkään saada pahinta painajaistaan, yötyötä, omin voimin niskoiltaan poistetuksi, vaipuivat leipurit aste asteelta yhä syvemmälle kurjuuteen. Ruumiin sekä sielun tappava yötyö jatkui kaikessa kauheudessaan ja teki orjansa tahdottomiksi koneiksi, jotka eivät sen koommin enää näyttäneet jaksavan mitään yrittääkään tilansa parantamiseksi.

Elettiin sitten tuossa kurjuudessa aina vuoteen 1897, jolloin ryhdyttiin tähän asti koettelemattomiin toimenpiteihin leipurien aseman parantamiseksi. Oli selvän selvästi huomattu, ettei mitään parannuksia saataisi mestareilta mielisuosiolla, nämä eivät olleet siksi ihmismäisiä. Toiselta puolen oli kouraan tuntuvasti saatu kokea, etteivät viranomaiset, joilla oli tässä asiassa sananvaltaa, tahtoneet ryhtyä mihinkään toimiin. Nyt täytyi koetella vielä kolmatta rauhallista keinoa. *Lainsäädännön* avulla päätettiin koettaa saada parannus aikaan. Saatiin kuin saatiinkin porvarissäädyssä tehdyksi 1897 vuoden valtiopäivillä anomus leipurien yötyön poistamisesta. *Otto Stenroth* teki ehdotuksen näyttäen selvästi, kuinka kurjalla kannalla meidän työväensuojelulakimme on, joka hivenen koskettelee vaan naisten, nuorten henkilöjen ja lasten suojelemista tehtaissa ja tehdasmaisesti harjotetuissa ammattitehoissa. Ja nämä kurjat suojelussäädökset sitten vielä voidaan tehdä mitättömiksikin, jos työnantaja pyytää siihen luvan Teollisuushallitukselta, joka ei näytä moisia pyyntöjä olevan taipuisa hylkäämäänkään. Työväensuojelulakimme jättää sitävastoin täysi-ikäiset miehet kokonaan lain suojaamattomiksi työnantajain hirmuiseen syliin, vaikka hyvin on tietty

etteivät työmiehet voi omin voiminsa taistella pääomien valtaa vastaan. Mitään terveydellisiä, siveellisiä tahi inhimillisiä syitä ei lainsäätäjä tähän asti ole löytänyt täysi-ikäisten työmiesten rajatonta työaikaa edes rajoitukseen.

Kuten sanottu, tekikin Otto Stenroth asiasta porvarissäädyssä 1897 esityksen, vetäen oikein numerot esille todistaessaan kuinka kurjia leipurien olot juuri yötyön tähden ovat. Hän näytti toteen:

että työtä leipurinammattissa nykyään tehdään muutamia pikkukaupunkeja lukuunottamatta, säännöllisesti yönaikaan alkaen k:lo 4 tahi 5 illalla ja loppuen noin k:lo 5 tahi 6 aamulla, mikä tuo mukanaan yötyöstä yleisesti johtuvat epäkohdat;

että työtä myöskin tehdään pyhäpäivien aamuna, niin että työmiehet eivät ole tilaisuudessa viettämään päivää oikealla tavalla;

että työmiehen, joka yön on tehnyt työtä, voi työnantaja, milloin hyväksi näkee, kutsua työhön päivälläkin ;

että työaika täten on liian pitkä vaihdellen 11—16 tuntia vuorokaudessa ja lepoaika liian lyhyt, jota seuraa työmiehen voimien liian aikainen loppuminen;

että nykyinen työjärjestys tekee täysi-ikäiselle miehelle oman kodin perustamisen mahdottomaksi, sekä vaikeuttaa oppipoikien käyntiä iltakouluissa, mikä seikka on omiaan ehkäisemään työmiehen henkistä ja siveellistä kehitystä;

että nykyinen järjestelmä vaikeuttaa ohjesääntöjen mukaista puhtaanapitoa ja terveysolojen valvontaa leipomoissa, mikä voi aiheuttaa arveluttavia seurauksia sekä työmiehille, että ostavalle yleisölle;

että ammattityömiehet 30 useita vuosia ovat har-
taasti toivoneet nykyisen työjärjestyksen muuttamista
terveydellisessä suhteessa edullisemmaksi;

että työnantajista monet eivät asetu vastustamaan
työmiesten toivomaa parannusta, sillä ehdolla, että sama
muutos tulisi käsittämään kaikkia leipomoliikkeitä; ja

että useissa sivistysmaissa on jo säädetty erityisiä
lakia, jotka järjestävät työnantajan ja työmiehen väliset
suhteet leipuriammatissa.

Tämän kaiken nojalla pyydettiin, että Hänen Kei-
sarillinen Majesteettinsa suvaitsi antaa toimeenpanna
tutkimuksen siitä, kuinka ja missä määrin lakimääräyk-
set koskevat työaika leipurinammatissa ovat tarpeen,
sekä sitten esittää Säädyille sellaisen lakiehdotuksen
asiasta, johon toimeenpantu tutkimus mahdollisesti antaa
aihetta.

Asia joutui tällä tavoin talousvaliokunnan harkit-
tavaksi ja saikin se siellä kannatusta osakseen. Valio-
kunnan mietinnön lopussa sanotaan: „Leipurinammatin
olot ovat kieltämättä surullisia poikkeusoloja, joiden jär-
jestämistä ei pitäisi jättää sikseen, vaan että ainakin
tutkimalla otettaisiin selvää, missä määrin epäkohdat to-
della ovat niin suuret, ettei niitä voida auttaa muulla
tavoin, kuin erityisesti työmiesten suojelemista tarkoitta-
valla lainlaadinnalla. Ilman, että laajaperäistä työväen-
kysymystä sekä sen normaalityöajan vaatimusta y. m.
tarvitsee kosketella, täytyy leipurien yötyö-kysymystä ja
heidän työolojensa järjestämistä katsoa ihmisyyden kan-
nalta ja tässä ovat yksityisen tahi yleisön vaatimukset
saada tuoretta leipää niin vähästä merkityksestä, ettei
niihin tule kiinnittää suurempaa huomiota. Näin ollen
ehdotti talousvaliokunta, että leipurien oloja koskeva

tutkimus pantaisiin toimeen ja sen nojalla sitten tehtäisiin lakiehdotus. Ehdotus hyväksyttiin.

Näin päästiin nyt vihdoinkin toivomaan, että keran leipurienkin viheliäisiin työluoliin pääsisi Jumalan päivä paistamaan ja tuomaan raatajalle uutta elämäntoivoa. Teollisuushallitus velvoitti 1899 ammattitarkastajan toimittamaan tarkan tutkimuksen työntekijäin oloista leipurinammattissa, heidän palkkasuhteistaan j. n. e., jolloin noin satamäärä suurempaa ja pienempää leipomoliikettä tarkastettiin.

Näytti siltä kuin olisi jääty odottamaan lainlaadintatyöntuloksia. Kului viikot, vieri vuodet eikä mitään kuulunut koko lainsäädäntötoimenpiteiden hommasta. Työmiehet alkoivat käydä kärsimättömiksi, epätoivo olojen ennallaan pysymisestä painoi yhä enemmän mieliä. Vapauttaakseen itse itsensä tuosta painostavasta ikeestä nousivat Helsingin leipurit kapinaan pääomia vastaan joiden orjiksi he olojen pakosta olivat painuneet. Elok.] p:nä 1899 syntyi Helsingissä leipurien lakko, joka monessa suhteessa on työväenliikkeemme yksi merkkitapaus. Jo kesäkuun 13 p:nä pidetyssä leipurien kokouksessa oli päätetty uudelleen ryhtyä yötyön poistamiskysymystä ratkaisemaan. Mutta nyt se päätettiin tehdä *työläisten omalla voimalla*, työlakon avulla. Samalla asetettiin 10-tuntisen työpäivän vaatimus. Pyhä- ja juhlapäivinä ei leipomoissa saisi tehdä työtä ja jos kaksi juhlapäivää seuraisi peräkkäin, saataisiin työtä tehdä ainoastaan toisena päivänä järjestyksessä. Ylimääräisestä työstä oli maksettava eri maksu 50 p. kisällille tunnilta ja 25 p. oppipojalle. Luonnollisesti suurin osa leipurimestareista hylkäsi nämä vaatimukset ja seurauksena oli lakko. Sen kuvaileminen ei kuulu tähän. Silloin kuitenkin sanomalehtikirjoitusten avulla saatiin suurelle

^yleisölle näytetyksi, kuinka kurjassa asemassa leipurit elivät. Työaika markkinoiden ja juhlain edellä oli tavallisesti 36 tuntia! Asunnot olivat niin kurjia, etteivät herrat koiriaankaan niissä olisi voineet pitää ja työmiehet itse tunnustivat paremman olla linnassa kuin leipurin työssä. Yaikka näin räikeästi näyttäytyi leipurien epäkohdat suurelle yleisölle, ei sittenkään ryhdytty ponteviin toimiin sen puolelta yötyön poistamiseksi. Sanomalehdistökin jakaantui, kun keinottelulehti Hbl. luonnollisesti koetti kaikin tavoin todistaa kuinka hävittämiä työmiehet ovat kun ilkeävätkin sellaista melua yötyön poistamiseksi nostaa. Päivälehti-vainaja puolestaan myönsi työväen päävaatimuksen, yötyönpoistamisen olevan paikallaan, mutta lainasi kuitenkin palstojaan työnantajaille tosiolojen vääristelemiseksi. Suometar-mamma pysyi tyyneenä ja maltillisena silloin kuten nytkin, ei puhunut lampaan ei suden puoleen, mutta vaitiolollaan kuitenkin hyväksyi herrain vehkeet. Työmies kärsi lakkautuksenkin tämän lakon johdosta, kun sattui selittämään, kuinka herrat edistävät työväenliikkeen kansainvälistyttämistä. Kaikista ponnistuksista huolimatta ei lakko onnistunut. Noin neljäsosa leipuriammatin harjoittajista, jotka tähän asti olivat harjoittaneet työtä yöllä, luopuivat siitä aluksi lakkolaisten pakotuksesta. Suuremmat liikkeet hankkivat työvoimaa Venäjältä ja painoivat tällä joukolla suomalaiset työmiehet taas ikeensä alle. Yleisökään ei jaksanut kylliksi paljon vieroa lakossa olevia leipomoita. Vähitellen luopuivat sitten ne työnantajat päivätyöstä, jotka sen olivat ottaneet käytäntöön ja taas alettiin raataa yöllä entiseen tapaan.

Tuon lakon menettäminen oli kuin surman isku Helsingin leipureille. Ammattiosasto rupesi kitumaan ja **kituu se vieläkin. Toivottomuus valtasi yhä enemmän**

leipurien mielet tietäessään taas olevansa pakotetut, jos elää tahtovat, taipumaan entiseen orjan ikeeseen. Henkisesti kuolleilta näyttävät siitä lähtien helsinkiläiset leipurit, kukaan ei ole hiiskunut heistä, eikä hekään ole muuta kuin vaienneet.

Tähän tapaan on leipurikysyinyt maassamme kehittynyt. Nyt alkavilla valtiopäivillä tulee kysymys lopullisesti ratkaistavaksi. Jotta ratkaisu tapahtuisi työväelle mieluisasti, tulee Sosiaalidemokraattisen puolueen Suomessa ryhtyä toimiin ja ehdotamme siis,

että leipurityöntekijäin keskuudessa ryhdytään pontevasti ajamaan järjestöihin liittymisasiä ja saamaan leipurit luokkataisteluun liittymään, jotta siten yhteenliittymisen voimalla saadaan vallassa olijat suostumaan vaatimukseen yötyön poistamiseksi leipuriammatissa;

että jättäisimme Helsingin leipuriammattiosaston valitseman toimikunnan huoleksi toimittaa valtiopäiville lakiehdotus yötyön poistamisesta, sekä työajan lyhentämisestä 10-tuntiseksi ynnä nykyisen leipuriammatissa vallitsevan asunto- ja ruokajärjestyksen kieltämisestä.

M. Hälleberg: Tämä asia näkyy olevan kokouksen mielestä niin arvoton, ettei se edes pysy hiljaa. Kumma, ettei pantu kysymystä alustettaessa konserttia toimeen. Lausun paheksumiseni kokouksen menettelyä vastaan.

O. Leivo: Pidän velvollisuutenani hiukan puhua tästä kysymyksestä, kun olen ammattimies leipurialalla. Leipurin työ on sangen haitallista työntekijän sekä ruumiilliselle että henkiselle kehitykselle. Leipurimestareilla onkin vanhana sananpartena: leipurityöntekijät ovat

puoli-ihmisiä. Ei ole täälläkään kokouksessa montakaan leipuria. Kukapa olisi viitsinyt valita leipurin edustajakseen! — Jos Suomessa joskus tulee kysymykseen ammatillisen liikkeen kehittäminen, olisi etupäässä otettava huomioon juuri leipuri-ala.

Ehdotan, että kokous yhtyisi alustajan ponsiin.

K. Halme: Ammattimiehenä yhdyn edellisen puhujan toivomukseen.

M. Saarinen: Kaikki kokouksen jäsenet tuntevat ne epäkohdat, jotka rasittavat leipurintyöntekijöitä. Mutta ei asia siitä parane, että kerromme ne täällä taas kerran lävitse. Yhdytään keskustelutta alustajan ponsiin.

E. Valpas: Paheksun sitä, että kokous antaa itselleen sellaisen leiman, ettei se harrasta asiaa. — Ehdotan ponsiin liitettäväksi myöskin sen, että leipurintyöntekijän oleminen talon ruuassa ja asunnossa kiellettäisiin ja sijaan järjestettäisiin rahapalkkaus.

K. F. Hellsten ehdotti ponsia hyväksyttäväksi keskustelutta.

A. Huotari: On jokaiselle tunnettua, mitä mieltä tämä kokous on asiasta. Tahdommehan kaikin tavoin tukea työväen parasta ja kannatamme siis leipurien vaatimuksia. Näin ollen on asiasta turhaa keskustella. Yhdytään alustajan ponsiin.

Eeva Järvinen: Kyllä täällä kokouksessa on paljon sellaisiakin, jotka eivät asiaa läheskään tunne ja sentähden on siitä hyvä keskustella, tuoda epäkohtia esiin. Varsinkin on naisleipurien asema kurjaa. He ovat kuin yölepakot: saavat raataa yöt työssä ja nukkua päivät. Sillä tavalla heillä ei ole aikaa eikä tilaisuutta mihinkään harrastuksiin. — Yalppaan ehdottama lisäys on kyllä hyvä, mutta siihen eivät työnantajat mielellään suostu,

Kokous päätti hyväksyä alustajan ponnet Walp-
paan lisäyksellä ilman pitempää keskustelua.

Kössi Koskiselle päätettiin lausua kiitokset siitä,
että hän oli kutsunut kokouksen jäsenet luoksensa illal-
liselle ja kestittänyt heitä kokouksessa hedelmillä.

Luettiin raittiusvahokunnan laatimat seuraavat
ponnet:

*1) kokous katsoo raittius- ja työväenliik-
keen läheisen yhtäläisyyden vuoksi olevan vält-
tämättömän tarpeellista, että yhteistoiminta tu-
levissa valtiopäivämiesvaaleissa saataisiin ai-
kaan, kuitenkin ehdolla, että asetettavat ehdok-
kaat kannattaessaan kunnallista kieltolaki-
keutta, samalla ovat työväenpuolueohjelman
mukaisen äänioikeus asian kannattajia; sekä*

*2) että niillä paikkakunnilla, joissa syystä
tai toisesta ei yhteistoimintaa valtapuolueitten
kanssa saataisi aikaan edellämaituilla eh-
doilla, olisi raittius- ja työväen oltava näitä
kannattamatta ja käytävä vaaleihin ainoastaan
yhteisesti asetetuilla omilla ehdokkailla.*

Raittius valiokunnan puolesta:

<i>Ida Ahlstedt,</i>	<i>Alma Malander,</i>	<i>A. Sivenius,</i>
<i>A. Mantere,</i>	<i>A. Valjakka,</i>	<i>F. Tila,</i>
		<i>F. E. Pettersson,</i>
		sihteeri.

Ponnet hyväksyttiin ilman keskustelua kokouksen
päätökseksi.

Yleinen taktiikka.

E. Valpas: Yleisestä taktillisesta menettelystä oi valiokunta ole laatinut pontta. Mutta seuraavan ponnen voisi asettaa keskustelujen pohjaksi.

Työväenliikkeen henkilöiden antautuminen puolue-toimintaan porvarillisten kanssa heikontaa siten työväenliikettä, että se synnyttää erimielisyyttä ja toistensa vastustamista työväen yksilöiden, ryhmäin ja eri paikkakunnilla olevain osain välillä ja täten estää ja hidastuttaa anastuksista kärsiväin kansalaisten vahvaksi ja työväen tilan parannuksia aikaansaavaksi puolueeksi kehittymistä,

jonka johdosta kokous päättää,

että työväenliikkeen henkilöiden porvarillisten kanssa sovinnolliseen puolue-toimintaan pyrkiminen on ylipäänsä vältettävä,

että työväenliikkeen henkilöt velvotetaan vaikuttamaan etupäässä työväen keskuudessa valtiollisen ja ammatillisen järjestyksen edistymiseksi, ja

että puolueeksi yhtyneiden eri osain on toimittava koettamalla karttaa erimielisyyksiä ynnä veljesvihan synnyttämistä ja mahdollisimman yhtenäisesti.

V. Hänninen: Ponsi on liian epäselvä. Se olisi saatava selvemmäksi.

F. E. Pettersson: Jos ponsi olisi kunnan kieltä niin hyväksyisin sen sellaisenaan. Nyt se on sekava.

M. Haataja hyväksyi ponnen sellaisenaan.

F. Tila: Täällä on letkuteltu yhtä ja toista. So on ikävää. Mutta samalla on käynyt selville, että on syytä asialliseenkin keskusteluun. Siihen ryhdyttäköön, välttämällä kaikki persoonalliset hyökkäykset.

A: Gröhn: Minä tahtoisin, että kokous lausuisi paheksumisensa Kansan Lehdelle ja Länsisuomen Työmiehelle siitä, että he ovat kehottaneet työväestöä vastustamaan tätä kokousta ja meidän mielipiteitämme. Sellainen menettely on moitittavaa.

J. H. Jokinen: Täällä nousi eilen ankara myrsky, kun rohkenin hiukan kajota „Työmies“-lehteen. Olen kumminkin kuullut kaikkialla, jopa täälläkin tyytymättömyyttä sitä vastaan. Valpas itse sanoi, ettei viitsi kirjoittaa, kun ei kirjoituksia saa läpi. Tästä näkyy, että moitteisiin on ollut syytä ja on vieläkin. Eikö rohjeta kajota täällä asiaan, vaan nuhjustellaan nurkkien takana. Sellaisesta menettelystä on vahinkoa, vaan ei asiallisesta keskustelusta, (hyvä!)

F. E. Petterson: Meillä on esillä taktiikkakysymys, mutta se näyttää tahtovan muuttaa lehtien parjaimiseksi. Onhan siinä toki keskusteltavaa monesta muusta seikasta, kun lehdistä. Keskustelu olisi kohdistettava käytännölliseen ohjelmaan, sillä siinä suhteossa meillä ennon kaikkea tarvitaan ohjeita.

Kun puhevuoroja oli paljon pyydetty, rajoitettiin keskusteluaika 3 minuuttiin.

M. Saarinen: Kun täällä kerran on alettu pestä likaista pyykkiä, niin pestäköön kaikkien paidat. Olkoon Työmies samoin kun Kansan Lehti ja Länsisuomen Työmies samassa pesussa, kyllä niistä tarvitsee sitä toinen yhtä hyvin kuin toinenkin. Niiden suhteen olisi lausuttava vaatimus, ettei niissä yhtämittaa jankutettaisi per-

,#oonallisia riitoja ja saivarteluja. Persoonalliset hyök-käykset pois asiallisesta keskustelusta, (hyvä!)

A. Tynkkynen: Salin moitti täällä yhdistyksiä siitä, että ne eivät tottele puoluehallinnon määräyksiä. Mutta mikäs kumma se on maalaisille, kun ei määräystä nou-datettu Turussakaan, puoluehallinnon pesässä. — Salin syytti myöskin työväkeä siitä, että se uskoo painettuun sanaan kuten raamattuun. Mutta se ei ole totta. Työ-väki ei usko niin sokeasti. — Työmiehestä on pitkin matkaa ollut maaseudulla paljon sähinää. Tulin keväällä tänne vartavasten katsomaan asioita. Silloin huomasin, että syy kaikkiin Työmiestä vastaan tehtyihin moitteisiin — on sensorissa (oikein! naurua!). Kansan Lehti ja Länsi-suomen Työmies ovat pilanneet maineensa siinä mää-rässä, että en anna niille suurtakaan merkitystä, elleivät ne puhdistu itseään, (hyvä!)

Sandra Reinholdsson: Kun sanotaan pyykkiä pes-tävän, niin tuotakoon siihen paitoja naistenkin taholta. Miten ovat miehet menetelleet puolueen naisia kohtaan? He eivät voi monesta syystä saada tietoja yhtä helposti kuin te. Heillä on siinä suhteessa voitettavana paljoa suuremmat esteet kuin teillä. Sentähden olisi teidän velvollisuutenne puoluetovereina levittää tietoja naisille-kin, vetää heitäkin mukaan liikkeeseen enemmän kuin ennen. Nyt on olemassa aivan päinvastaisia esimerkkejä. Naisia on syrjäytetty liikkeestä, ompa potkittu useita pois muka senkin tähden, ettei ole «hyväksyttyä käy-töstapaa». Kohdataankin tuoda esiin tuollaisia syitä ja potkia pois niitä, joita olisi agiteerattava mukaan. Pyy-täisin, että tämäkin seikka otettaisiin keskustelussa huo-mioon (hyvä!).

J. Heitto: Lehtien arvostelu on täällä aivan pai-kallaan. Työmies on kyllä saanut moitteita, mutta toi-

seita puolelta on uskottu, että sillä on ollut pätevät syyt menettelyynsä. Ja on huomattava, ettei ole toimittajia, jota ei moitita. Kansan Lehden viimeaikaiset kirjoitukset ansaitsevat paheksumista, kun se uskottelee puolueen jäsenille, ettei ole syytä ottaa osaa puoluekokoukseen. On kuitenkin jo nähty, että tämä kokous oli hyvinkin tarpeen vaatima. Kansan Lehti ansaitsee myöskin ankarointa moitteita siitä, että se koetti väittää tätä kokousta laittomaksi, vastoin puolueen sääntöjä puuhatuksi. Se on kelvotonta menettelyä. — Länsisuomen Työmiehestä en tiedä sanoa sitä enkä tätä. Otin sen ennen joskus käteeni, mutta kun en siitä löytänyt koskaan mitään, en ole enää viitsinyt ottaakkaan.

Y. Mäkelin: Minä en pyydä kokoukselta luottamuslausetta Kansan Lehdelle, sillä sitä ei tarvita. Sen lehdon tilaajamäärä on kohonnut ja kohoaa yhtämittaa. Se osottaa, että lehdessä on tehty työtä. Samaa osottaa sekin, että lehdestä on täälläkin kokouksessa niin paljon puhuttu. Kansan Lehdessä on tehty enemmän työtä kuin Työmieheissä. Sitä on enimmäkseen toimitettu saksilla ja vetäydytty moitteita kuuluessa sensorin turviin. Sinne tarvittaisiin enemmän voimia, sillä toimittajat näyttävät olevan väsyneitä.

Täällä on sanottu, että Kansan Lehti on kehottanut työväenyhdistyksiä lakkoon tämän kokouksen suhteen. Se on vääristelyä. Kirjoitus, jossa lakkoa ehdoteltiin, oli yleisöltä, ja lehden velvollisuus oli saattaa se julkisuuteen.

Mitä tulee tämän kokouksen kutsumiseen, sanon tässäkin, että se tehtiin liiallisessa vallanhimossa. Ei kysytty kaikkien puoluehallinnon jäsenten mielipidettä, vaikka se on sääntöjen mukaan tehtävä kaikissa tärkeissä asioissa.

Työmiestä on täällä puolustettu muka ahtailla paino-oloilla. Mutta samallinen sensori ja samat kierto-kirjeet ovat Kansan Lehdollakin. Saadaan sielläkin paino-esteitä, muun muassa siitä, että sanassa »hallitsija" oli alussa pieni h. — Länsisuomen Työmiehestä olisi pidettävä huolta, että sielläkin ruvettaisiin tekemään työtä. Sitä siinä ei ole tähän saakka tehty.

Mimmi Kanervo: Kuten täällä jo naisten taholta sanottiin, on työväenmiesten koetettava enemmän kuin, tähän saakka kohottaa naisia. Työväenliike ei mene, jos eivät työläisnaiset ole mukana. Tähän saakka on kuitenkin sangen vähän järjestyneitä naisia kuulunut liikkeeseen. Miesten olisi toimittava niin, että heitä saataisiin mukaan enemmän ja että he liittyisivät ei ainoastaan ammatillisiin vaan myöskin valtiollisiin yhdistyksiin enemmän kuin tähän saakka.

K. Savonen: Olen samaa mieltä kun Saarinen, että kun kerran pyykkiä pestään, pantakoon siihen kaikkien paidat. Ei ole puolustamista Työmieheissä enemmän kuin muissakaan puoluelehdissä. Ne ovat kautta vuosien riidelleet, ja se on ikävää. Kun lähdin tänne kokoukseen, pyysi koko paikkakunta, että koetettaisiin tehdä loppu lehtien välisistä riidoista. Maaseuduilla ei käsitetä useinkaan riidan aihetta. Kun nähdään alituista toistensa nalkutusta, niin sanotaan: mitä hyötyä siitä on koko liikkeestä, kun aina vain parjataan toisiaan. Puoluelehdillo on annettava sama tunnustus kaikille ja keskinäinen toraileminen lopetettava (hyvä!)

K. Kalke: Olisi luullut kokouksen löytävän alustuksista aihetta asialliseenkin keskusteluun, ettei olisi tarvinnut lehdistä riidellä. Mutta kun niistä kerran on puhe, tahtoisin lausua Länsisuomen Työmiehen suhteen sen toivomuksen, että sen tulisi lopultakin muuttua

työväenlehdeksi. Sitä se ei vielä tähän saakka ole ollut (naurua).

Alma Molander: Lehdistä puhuttaessa tahdon lausua Länsisuomen Työmiehelle jyrkän paheksumisen sen rikoksen johdosta — sillä rikos se oli — jonka se teki antaessaan ilmi toveri Malmbergin. Hän on tunnettu rehelliseksi toveriksi, ja Länsisuomen Työmiehen menettely häntä kohtaan oli hävytöntä.

Mitä sitte tulee naisten äänioikeuteen, on meillä puolueohjelmassa pykälä, jossa vaaditaan äänioikeutta kaikille 21 vuotisille sukupuoleen katsomatta. Mutta suuri osa työväenliikkeen miehiä vastustavat naisten äänioikeutta, milloin milläkin tekosyillä. Mutta me vaadimme, että ohjelman vaatimus on toteutettava käytännössäkin, eikä vain paperilla.

J. V. Löfqvist: Edelliselle puhujalle huomautan, että hän ei voi tuoda esiin ainoatakaan todistusta väitteelleen, että työväenmiehet muka vastustaisivat naisten äänioikeutta. Sellaista minä en ole koskaan kuullut, ja minua kummastuttaa, että sellaisia väitteitä voidaan tehdä.

Lehtikysymyksen suhteen pyydän huomauttaa, että minä en ole agitatsioonimatkoillani ottanut Kansan Lehdelle ainoatakaan tilausta enkä koskaan siihen kirjoittanut mitään. Työmiehelle olen sen sijaan ottanut tilauksia, ja sen, mitä olen matkoiltani kirjoittanut, olen kirjoittanut siihen. Näin ollen pitäisi siis olla selvää, ettei minulla ole Työmiestä vastaan mitään. Mutta niin puolueeton kuin tässä suhteessa olenkin, täytyy minun sanoa, että matkoillani en ole koskaan kuullut moitteita Kansan Lehteä vastaan, vaan sen sijaan aina Työmiestä vastaan. Yhtä mittaa minulta kysyttiin sitäkin, onko se Valpas sosialisti, kun se aina vastustaa puolueen pää-

töksiä. Ja Työmiehen menettelyä vastaan kuului moitteita vähän kaikkialla.

Kansan Lehteä on syytetty siitä, että se vastusti tämän kokouksen kutsumista. Mutta siihen oli sillä syytä. Sillä jos olisi kuulusteltu kaikkien puoluehallinnon jäsenten mielipidettä, kuten sääntöjen mukaan olisi pitänyt tehdä, ei enemmistö olisi ollut kokouksen kutsumisen puolella. — Nykyisten riitojen suhteen huomautan, että ei ole yhden syy, kun kaksi tappelevat. Siinä on syytä sysissä jos sepissäkin. Mutta, kuten sanoin, maaseudulla ollaan tyytymättömiä riitelemiseen. Sentähden se on lopetettava ja saatava tavalla tai toisella sovinto aikaan (hyvä!)

M. Haataja: Minä en kajoa lehtiin. Niistä on josiksi paljon puhuttu. Mutta tahdon kysyä, sitäkö varten kuppilan omistajat tahtovat miehiä valtiopäiville, ettei heitä veroitettaisi (huuto: ei sitä valtiopäivillä päätetä! Naurua) Eikö? (huuto: no ei!) Täällä istuvat patriarkat pöydän takana, ja puheenjohtajakin kehtaa sieltä irvistellä, kun on eri mieltä kuin muut. Samoin tekevät toiset. Mitä ajattelevat maalaisyhdistysten edustajat sellaisesta menettelystä?

K. J. Suomi yhtyi Saariseen.

E. Rantala: Kun Työmies toi esiin eroavan mielipiteen, leimasi Kansan Lehti kirjoittajan idiotiksi. Se -loukkasi meitä. (Mäkelin: minua sanottiin puoluepääviksi). Tulisi lehdissä käyttää sievempiä sanoja toisistaan puhuessa. Minä en kannata Työmiestä toisten puoluelehtien edellä. Niissä on kaikissa virheensä. Mutta sovinellisempaa puhetta olisi käytettävä. — Täällä on sanottu naisten taholta, ettei heille anneta tarpeellista tyydytystä miesten puolelta (vilkasta iloisuutta), on sanottu, että miesten tulisi kannattaa naisten järjestymistä, mutta

on heillä voimia itselläänkin, kuin vain käyttävät. Sen todistaa esim. Voikan lakko, jossa on suurin osa naisia. Ryhtykööt siis vain itse järjestämistyöhön, kyllä he sen voivat, jos vain tahtovat.

V. Hänninen: Työmiehen leväperäisyydestä tuon esiin erään esimerkin jo viime vuodelta. Kun puoluekokouksessa esilletulovia kysymyksiä valmisteltiin, pohtivat niitä muut lehdet paljoa enemmän kuin Työmies. Kansan Lehteä vastaan minulla ei ole ollut mitään, vaan viime aikoina se on tehnyt virheitä. Länsisuomen Työmies tosin on ollut laimea, vaan siihen on syynä toimituksen heikkous. Sovinto olisi kaikissa tapauksissa saatava aikaan lehtien välillä. — Mitä tulee kunnallisiin vaaleihin osanottoon, on se aivan eri asia, kuin valtiopäivävaalit. Niissä on luonnollisesti myönnettävä kullekin paikkakunnalle oikeus menetellä olojen mukaan.

O. Leivo: Kun läksin tänne, huomautti edustamani Porin työväenyhdistys, että työväenliikkeen johtomiehissä on tavattoman paljon herrastirmisen halua. Sellainen on poistettava. Puoluehallintoa vastaan on lausuttava, että se on toiminut tavattoman hitaasti. Lehdet ovat myöskin olleet laimeat. Ripeämpää toimintaa tarvitaan.

H. Torvinen: Työväen puoluelehtien toimittajat näkyvät asettavan kaikki seinälleen fariseuksen kuvan. Kukaan ei tahdo olla publikaani. — Valpasta on syytetty, ettei hän kirjoita. Mutta onhan Työmiehen kirjoituksissa hänen nimimerkinsä alla, joten hän on kirjoittanut. Mitä karsimiseen tulee, on minunkin kirjoituksiani jäänyt julkaisematta. Mutta en minä siitä Valpasta vihaa. Hänellä on ollut siihen pätevät syyt.

A. Huotari: Keskustelu on poikennut kauas itse asiasta. Täällä puhutaan seikoista, joilla ei ole mitään

tekemistä taktiikan kanssa, esim. sukupuolikysymyksestä. Sellainen ei ainakaan sovi puoluekokoukselle. Täällä on myöskin pantu liian paljon huomiota sanomalehtiin. Ne eivät ole pääasia, kun on kysymys käytännöllisestä toiminnasta koko maassa. Sen suhteen minä hyväksyn Valpaan alustuksen, että yleiseen toimintaan olisi saatava enemmän yhtenäisyyttä, jotta ei yhtäällä meneteltäisi niin, toisaalla näin.

E. Valpas: Minä olen aina koettanut välttää persoonallisia parjauksia puoluelehdissä. Niissä voi kyllä ilmestyä asiain suhteen eri mielipiteitä, mutta silti ei ole tarvis hyökätä persoonain kimppuun. Sitä menettelytapaa Työmies on aina noudattanut. Mutta toisin ovat muut menetelleet. Työmiehen artikkelien johdosta he ovat tehneet ilmiantoja, kenen ne ovat kirjoittamia. Se on paheksuttavaa. Sellaista tapaa välttääkseen on Työmiehen täytynyt luopua asiallisestakin väittelystä. — Mäkelin sanoo, että Tampereella on sensori kuten täälläkin. Mutta tunnettuahan on, että sananvapaus riippuu painoasiamiehen persoonasta. Toisilla paikkakunnilla on suurempi vapaus kuin toisilla, saa sanoa sitäkin, mitä ei muualla saa. Tosiasia on, että me olemme saaneet painoesteitä uutisista, joita olemme lainanneet Kansan Lehdestä.

J. F. Tuomola: Puoluelehdille olisi lausuttava toivomus, että ne panisivat enemmän arvoa persoonalliseen kunniaan, kuin nyt pannaan. On tapahtunut, että niissä on riistetty syyttömiltä miehiltä kunnia aivan tarkkaan pois. Niinpä eräästäkin käytettiin sanoja: petturi, kavaltaja, karannut, tutkimatta sen enemmän asiaa. Eikä oteta vastaan syytetyn puolustuksia, ellei hän painolaki kourassa sitä vaadi, vaikka asia on hänelle elämän kysymys. Tällaista ei saisi enää jatkua työväenlehdissä.

N. Vallenius: Lausun vain sen toivomuksen, että

kokous hyväksyisi Valppaan ponnet. Sillä yhtenäisyyttä puolueen menettelyssä kaivataan kipeästi. Puolue näyttää vain heikkouttaan sillä, ettei se menettele kaikkialla yh denmukaisesti.

Ida Ahlstedt: Minä yhdyn alustukseen, mutta ehdotan, että se lähetetään valiokunnalle muodostelua varten. — Täällä on syytetty puoluehallintoa siitä, etteivät turkulaiset mielenosotuksellaan kävelleet. Mutta ei se ole puoluehallinnon syy. Minä sain Vapunpäivänä huomata, että yhdistyksessä on hankala saada aikaan puoluehallinnon määräyksiä. Laimeutta on niin siellä kuin muuallakin, että ei määräyksiä toteuteta. Se lamauttaa puoluehallintoakin, ja sellainen velttous on poistettava jos mieli edistyä. — Edustaja Reinholdssonin lausuntoa ei kokous saisi jättää huomioon ottamatta. On aliarvoista teiltä, että viitsitte ryhtyä ivaan ja sanasutkauksiin, kun on kysymys niin tärkeästä asiasta, kun naisten äänioikeudesta, (hyvä!)

E. Hokkanen: Olen samaa mieltä kuin Saarinen. Lehtien riitelemine tekee maaseuduilla tavattoman paljon haittaa, kun toinen sanoo samasta asiasta toisin, toinen taas toisiD. Ei kehittymätön maalaisväestö tiedä, mikä kulloinkin on oikein. Sillä tavalla menetellen ei liikkeestä milloinkaan mitään tule. Sentähden on keskinäiset riidat lopetettava.

K. E. Kolula: Sanomalehti on sellainen, kuin lukijakunta tahtoo. Mutta Työmiehellä on kovempi sensori kuin muilla työväenlehdillä. Sentähden Työmies ei tyydytä lukijakuntaa (naurua.)

A. KäcMund: Minä tahdon, että on ehdottomasti saatava parempi puoluekuri. Puoluehallinnon määräyksiä on ehdottomasti toteltava. Viime kevännä määrättiin, että mielenosotuskokouksista on vain ilmoitettava oikä

pyydyttävä. Monellakaan paikkakunnalla ei tehty näin. — Puoluelehtien piiskaaminen täällä lienee tarpeellista, kun ovat yhtä mittaa riidelleet. Ulkomaiden puoluelehdet eivät riitele ainakaan periaatteellisista kysymyksistä. Ehkäpä se riippuu painovapaudesta ja lehtien perustamistavasta. Mutta voi yhdenmukaisuutta saada meilläkin. Ruotsissa esim. päättää arbetarekommun yhteisestä menettelytavasta. Ja puoluelehtien toimitukset kokoutuvat yhteen keskustelemaan lehtien yhdenmukaisesta esiintymisestä. Samoin olisi meilläkin tehtävä.

Mimmi Kontulainen: Lehtien suhteen toivoisin minäkin, että niiden välillä vallitsisi parempi toverillisuus kuin tähän asti. Nykyiset riidat tekevät huonon vaikutuksen. — Mitä tulee naisten äänioikeuteen, saan pyydettyä todistuksena sanoa, että toveri Mäkelin vastustaa naisten äänioikeutta. Hän ei sallisi, että naiset tulivat enemmistöön eduskunnassa.

P. Nykänen: Täällä ovat sanomalehtimiehet häirinneet koko kokouksen keskinäisillä riidoillaan. Työväen lehdet ovat osakeyhtiöitten, joiden on pidettävä huolta tällaisista asioista. Älkööt siis tehkö syytöksiään täällä, vaan yhtiökokouksissa.

M. Hälleberg: Täällä on syytetty Työmiestä ja Valpasta monista seikoista. Johtokunnan puheenjohtajana minä otan syytä johtokunnan niskoille. Sillä kun Työmies sai 7 kertaa yhteen menoon painoesteen, kysyi Valpas, tapetaanko lehti. Johtokunta päätti kuitenkin, että lehteä on koetettava säilyttää siksi, kunnes yhtiökokous saa asiasta päättää. Valpas mukautui johtokunnan päätökseen, ja sentähden ei Työmies ole voinut noudattaa aivan jyrkkää kantaa. Mitä painoesteisiin tulee, niin olen minäkin johtokunnan jäsenenä katsellut eri kirjoituksia toimituksessa ja huomannut, että painoeste saadaan aivan

lievistä kirjoituksista, jommoisista sitä ei voisi uskoa. Kun olot olivat näin, niin mitä lehteen voi kirjoittaa? Kun talvella oli raitiotieläisten lakko, eivät kokouksen hyväksymät ponnet menneet lävitse. Ammattiyhdistysreferaateista meni osa, toisen kerran ei. Kokouksissa paheksuttiin, miksi ei Työmies julkaise, vaan ei voitu julkaista. Kun asia esitettiin yleiselle kokoukselle, myöntyi se siihen, että lehteä on säilytettävä. Arveltiin, että parempi on jotain kuin ei mitään. — Täällä on myös soimattu helsinkiläisiä toimettomuudesta. Mutta meillä on toimittu toisin kuin muualla. Meillä ei esim. sallita „sensoria" kokouksissa. Seuratkoon Turku ja Tampere esimerkkiä! (hyväksymistä).

Luettiin Maria ja Sulho Lepän kokoukselle lähettämä onnittelukirje.

Aamupäivän istunto loppui tähän klo 1. Kokouksen osanottajat menivät yhteisille päivällisille Kansallisteatterin ravintolaan.

Iltapäivän istunto k.io 4.

Juhlapäivällisiltä Kansallisteatterista palattua aloitettiin kokous taas klo 4 i. p. Puhetta johti *E. Perttilä*, Helsingistä ja pöytäkirjurina toimi opettaja *Karin* ollessa pakotettuna poismatkustamaan *E. Haapalainen*.

Ensin keskusteltiin *pöytäkirjani painattamisesta*. Huutoäänestyksellä yksimielisesti hyväksyttiin, että ylimääräisen puoluekokouksen pöytäkirjat painatetaan, ja lausuttiin puoluehallinnolle toivomus, että painos otettaisiin kyllin suuri ja että pöytäkirjat toimitettaisiin painosta niin pian kuin suinkin mahdollista.

Poismatkustavalle kokouksen sihteerille, opettaja Karille lausui kokous lämpimät kiitoksensa uutterasta, rehellisestä työstä.

Hra *J. E. Kumenius* alusti sitten kysymykseD :

Puoluetoverien vapauden rajoittamisesta.

Alustus kuului seuraavasti:

Niinkuin meistä jokainen varsin hyvin tietää, on viimeaikoina tapahtunut omituisia vangitsemistapauksia. On sattunut esim. niin, että yön aikana (jolloin ihmisellä on levonaika) tunkeutuu rauhalliseen kotiin, jopa väkivaltaisesti poliisivallan edustajia vangiten jonkun mitään pahaa aavistamattoman perheenjäsenen, ilmaisematta edes syytä, josta hänet vangitaan, tai sanomatta sitä, mihin hänet mahdollisesti tulee vietäväksi.

Kuljetetaan sitten vankilasta toiseen, tutkimatta kihlakunnan tai raastuvan oikeuden edessä, niinkauvan, kun hyväksi nähdään. Näin on esimerkiksi menetelty puoluetoveri R. Drockilan kanssa, hän on ollut vangittuna 4 kk. vaiheille eikä olo vieläkään kuulusteltu siinä tuomioistuimessa, johon hän Suomen lakien mukaan kuuluu, vaikka se kuuluu jokaisen Suomen kansalaisen oikeuksiin. Vangitsemisesta säättää Suomen Suuriruhtinaanmaan Rikoslain 25 luku 9 §:

Joka- tahallansa, ilman laillista oikeutta, vangitsemalla, sisään sulkemalla tahi muulla tavalla riistää toiselta vapauden rangaistakoon kuritushuoneella korkeintaan neljäksi vuodeksi taikka vankeudella. Jos vapauden kato kesti kauvemmin kuin kolmekymmentä päivää, taikka jos asianhaarat muuten ovat erittäin raskauttavat, olkoon rangaistus kuritushuonetta korkeintaan kuusi vuotta. Ja saman luvun 10 § säättää:

Joka ilman laillista syytä, ei kuitenkaan häijyydestä, ottaa, pitäen sitä oikeutenaan, toisen kiinni ja menettelee häntä kohtaan niinkuin laillisesti vangitsemisesta on säädetty, rangaistakoon vankeudella korkeintaan kuudeksi kuukaudeksi taikka vähintään sadan markan sakolla. Ellei hän ole niin menetellyt, kuin laillisesta vangitsemisesta on säädetty; rangaistakoon niinkuin 9 §:ssä sanotaan.

Näistä seikoista huolimatta ovat poliisiviranomaiset kuitenkin tehneet vangitsemisia. Mitä merkitsee tämänlainen laki, jota eivät edes lainvalvojat noudata? Mainitsemattakin tietää jokainen puoluetoverien Löfqvistin, Vatasen, Salinin y. m. vangitsemiset.

Näiden vangitsemisten suhteen ei ole ryhdytty minkäänlaisiin toimenpiteisiin vaikka Yhd. ja Vakuutus Kirjan 2 § säättää:

Kaikki Suomen kansalaiset ovat yhtä vapaita alaisia ja heidän tulee lain turvissa, kaikkien nauttia yhtäläistä oikeutta.

Tässä viittaamme, että kaikille kuuluu vielä yhtäläinen oikeuskin. Tuskin tämän kokouksen jäsenet sentään uskovat tällöisen kohdan olevankaan Suomen laissa, mutta onpa sentään. Puhuakseni yleisemmästi näistä vangitsemisista; on henkilöitä viety tutkimatta Suomen lakien mukaan Venäjälle valvonnan alaiseksi ilman, että edes ilmoitettaisiin heille itselleen tai heilleen, mistä heitä syytetään.

Hallitusmuodon 2 § ja 15 § säättää: *Älköön ketään mahtisanan kautta saatettako kärsimään persoonan tai omaisuuden puolesta, vaan ainoastaan jos hän on siihen laillisesti tuomittu; älköön myöskään ketään pidettävä kauan vankeudessa, tutkittavaksi ja tuomittavaksi toimittamatta.*

Onko siis näin ollen oikein, että vapaita kansalaisia, jotka eivät ole osoittaneet olevansa syylliset millinkään raskauttavaan rikokseen, kiusataan poliisivankiloissa, kun kuitenkin useimmissa tapauksissa ovat olleet aivan syyttömiä. Ainoana syynä on ollut joku katalaMlmianto, joista jumala paratkoon ei suinkaan ainakaan tähänasti ole ollut puutetta, koska niitä ei kuulu voitavan kaikkia edes vastaanottaa.

Jos kerran toivomuksemme on, että joukkomme kasvaisivat, tulee meidän turvata niiden henkilöiden asemaa, jotka ovat meidän luottamustoimissamme. Säätyjen erioikeuksissa säädetään sitäpäitse: *että Suomen kansalaista ei saa vangita tuomarin sitä määräämättä.* Tämmöistä on kuitenkin tapahtunut puoluetoveri Löfqvistille, Salinille, Vataselle ja Drockilalle, mahdollisesti muillekin. Kun toiminta puolueessamme alkaa käydä näin tukalaksi, on luonnollista, että se estää rauhallista edistymistämme. Siis tämmöinen ei saa jatkua, siihen ei ole siveellistä eikä juridillista oikeutta. Näytteeksi miten säätää 1772 vuoden hallitusmuoto 2 § liitän seuraavan:

Kuninkaan tulee hallita Valtakuntaansa," niinkuin Ruotsin laki sanoo, hänen eikä kenenkään muun, oikeutta ja totuutta vahvistaa, rakastaa ja varjella; mutta nurjuutta ja vääryyttä kieltää, hävittää jajpolkea; kenenkään henkeä ja kunniata, ruumista ja onnea turmelematta, jollei hän laillisesti ole syynalaiseksi todistettu ja tuomittu.

Sanotaan, mitä merkitsee nämä lakipykälien tulkitsemiset, kun meillä on poikkeuslaki. Se on totta. Tämöisistä poikkeuslaeista sanoo 1772 vuoden hallitusmuodon 16 §:

Kaikki toimituskunnat tahi ylimääräiset tuomioistui-
met, olkootpa Kuninkaan tahi säätyjen asettamia, ovat,

yksi- ja hirmuvallan edistyskeinona, tästälähin hävitettävät; ja jokaisella Ruotsin miehellä olkoon oikeus tulla tuomituksi siinä tuomioistuimessa, jonka piiriin hän Ruotsin lain mukaan kuuluu.

Ja yhtymällä tähän *Suomen lain* kohtaan ilmaisemme mielipiteemme jo mainitusta poikkeuslaista. Saattaa löytyä parempiakin paikkoja kansalaisten vapauden turvaamiseksi Suomen laeissa, mutta kun minulle tämän alustuksen laatimiseen ei ole ollut aikaa, kun yksi päivä, enkä ole ollut tilaisuudessa saamaan lakimiehiltä ohjeita, en voi niitä tuoda esiin. Kuitenkin luulen kokouksen, jos tällaisia vangitsemisia edelleenkin puolueen jäsenille sattuu, voivan valtuuttaa puoluehallintoa toimimaan puolestaan. Kun aikanaan oli kysymys maatakäsittävän Ammattijärjestön perustamisesta, muistan senkin säännöissä olleen pykälän, jossa järjestön päätoimikunta veloitettiin puoluehallinnon kanssa ryhtymään toimenpiteisiin, että vangitsemiset lakkaavat. Kun silloinkin oli tuollainen mielipide, luulen sen nyt jo siitä saakka kokouksilla varmistuneen. Noihin seikkoihin vedoten ehdotan :

että puoluehallinto valtuutetaan ryhtymään asianmukaisiin toimenpiteisiin, jos ylläolevia säätyjen armollisesti vahvistamia lakeja puoluetoveriemme vahingoksi edelleenkin rikotaan.

Ponsiehdotus hyväksyttiin ilman keskustelua.

Puheenjohtaja kehoitti edustajia esittämään kokoukselle paikkakuntansa asioita keskusteltavaksi. Pyyntöä seuraten

Edustaja V. *Hänninen* ehdotti keskusteltavaksi Kotkassa ilmestyvän *Etelä-Suomen Jemmasta*. Tuo lehti tahtoo näet leimautua työväenleheksi, vaikka se kui-

tenkin vastustaa työväen edistyspyrinnöitä. Puoluekokouksen olisi lausuttava mielipiteensä tuon lehden suhteen ja julistettava, ettei sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa hyväksy Etelä-Suomea sen nykyisenä ollessa työväen äänenkannattajaksi.

Keskustelua tästä ei voinut kuitenkaan syntyä, sillä tuotiin esille muita asioita.

Ilmoitettiin, että Kansallisteaatterissa oli juhlapäivällisillä kerätty rahaa äänioikeusrahastoon ja on kertynytkin sitä 10 markkaa, jotka olivat jo jätetyt rahastonhoitajalle.

Menettelytapavaliokunnasta saapui ponsiehdotus yhtenäiseksi menettelytavaksi. Valiokunnan puolesta sen esitti kokoukselle hra *Y. Mäkelin* ja kuului se seuraavasti :

Yhtenäistä menettelytapaa koskevasta kysymyksestä lausuu puoluekokous:

Puolueeksi yhtyneiden yhdistysten, puoluelehtien ja puolueeseen kuuluvain yksilöjen on toimittava mahdollisimman yhtenäisesti, seuraamalla puoluekokousten ja puoluehallinnon antamia ohjeita. Erimielisyyksiä, jotka eivät johdu tosi-asiallisista syistä, ja erittäinkin veljesvihaa on tarkoin kartettava.

Puolueen sanomalehdissä tulee vallita puolueen jäseniin nähden mahdollisimman suuri sananvapaus. Periaatteessa eroavat mielipiteet ovat päästettävät julkisuuteen ilman että lehtien toimitukset olisivat oikeutetut tekemään kirjoituksiin, milloin ne ovat varustetut kirjoittajan nimellä tai tunnetulla nimimerkillä, muita muutoksia kuin kielivirheitten korjauksia.

Yhteistoimintaa porvarillisten puolueitten kanssa on ylipäänsä vältettävä, paitsi mikäli se koskee kunnallisilla

aloilla työskentelemistä, josta ei puoluekokous tahdo tehdä rajoitusta.

Syntyi keskustelu asiasta:

E. Valpas heti huomautti sanomalehtiä koskevan lauselman mahdottomuudesta.

J. Heitto: Minäkin luulen ettei ole mikään helppo asia syrjästä ruveta määräämään toimitusten työtä. Luulen niin, ettei puoluekokoukselle kuulukkaan se asia, joten ehdotan sanomalehtiä koskevan kohdan poistamista.

E. Valpas: Kuten jo sanoin, on tuollaista määrystä puoluelehtiin nähden hankala noudattaa. Saisiko siellä syöttää mitä tahansa. Kun Työmiehen painokoneesta sähköjohdon katkasivat, niin luulen, ettei työväki olisi suinkaan käynyt konetta käsivoimalla pyörittämään, jos olisi silloin painettu koneessa työväen vaatimuksia vastustavaa. Samoin on nyt Helsingissä Ilmestyvästä Illanvietosta juuri yhtiökokouksen päätöksen mukaan karsittu pois teosofiset kirjoitukset, sillä työväki ei tahdo sellaista kustantaa. Pitäisikö nyt puoluekokouksen moisella päätöksellä, kun on ehdotettu, asettua lehtien johdokuntien ja yhtiökokouksen vastustajaksi.

M. Vuolukka: Valppaan luettelemia tapauksia voisi kertoa vaikka kuinka paljon. Tässä on pääasia, että tunnetut puoluemiehet saavat puoluelehdissä ilmaistuksi mielipiteensä. Minulla on sanomalehdessä viiden vuoden kokemus ja tiedän, että tuollainen menettelytapa voidaan hyvin sovelluttaa. Esim. Kurikka osasi tässä paikalleen. Illanvieton kaltaiset tapaukset eivät voi tulla kysymykseenkään. Ja jos nykyiset puoluelehdet eivät ryhdy tuollaista menettelytapaa seuraamaan, niin on saatava toisia lehtiä sitä toteuttamaan.

Y. Mäkelin kysyi, onko se painovapauden sortoa, jos tuollainen päätös sanomalehtien suhteen tehdään.

P. Leppänen: Kummia ponsiehdotuksia sieltä valiokunnasta lasketaankin kokoukselle. Äsken päätettiin, ettei puoluelehdissä saisi enää riidellä. Mutta nyt tahdotaan sinne riitaa ja aivanpa vielä saisi sitä tehdä puoluekokouksen päätöksen turvissa. Puoluekukoille pitäisi antaa täysi vapaus harjastella toisiaan koko tyhmän kansan nähden. Lehdissä tätä nykyä saa puhua asiallisesti vaikka kuinka, joten siis täytyy ihmetellä, että nyt tarvittaisiin vielä erikoismääräyksiä. Toimittajilta ei voi kieltää karsimisoikeutta, muutoin he monestikin joutaisivat sangen tukalaan asemaan.

O. Tiippa: Mäkelinin ponsi on sekä hyvä että paha. Jos nimimerkki on kirjoituksen alla, niin mielestäni voisi kirjoituksen julaista sellaisenaankin. Mutta samalla voi sattua niinkin, että sama henkilö rupeaa kirjoittamaan oikein kilometrikaupalla ja hänen kirjoituksensa, nimimerkki kun on alla, olisi koskemattomana julaistava. Eikä tuokaan käy päinsä. Kaikessa tapauksessa pitäisi kunnollisille kynämiehille ja hyvillä puolue-tovereille myöntää mahdollisimman paljon sijaa lehdessä.

J. A. Kärmethangas: Vuolukka koetti todistaa, että olisi mahdollista pitää lehteä yhtä vapaana kuin tätä kokousta. Tuo on kuitenkin väärä luulo, sillä lehden tulee esiintyä paljon arvokkaammin. Kokouksemme on täällä ollut yhtä mellakkaa ja puoluelehtien samantapaiseksi puurokupiksi muuttaminen ei käy mitenkään päinsä.

H. Torvinen: Tahdon minäkin kajota Vuolukkaan. Hän näyttää haluavan tappaa Työmiehen ja laatia oman lehtensä sijalle, jossa olisi mieleisensä toimitus. Kyllähän teoriassa voi monimutkaisellekin toimitustyölle

laatia sääntöjä jos minkälaisia, mutta käytännössä ne osottautuvat kuitenkin mahdottomiksi. Meidän paikkakunnallamme ymmärretään hyvin Työmiehen viime aikainen tila, emmekä siltä vaadi enempää, kun sen on mahdollista täyttää.

E. Haapalainen: Mielestäni ei valiokunnan osittamaa pontta voi muutoin hyväksyä, jos ei luetella samalla niitä henkilöitä, joiden tuotteet ovat toimituksien yläpuolella ja joihin ei saisi kajota. Vuolukan tarkoitukset ovat ilmeisesti Helsingin Työväen sanomalehtiyhtiön toimia vastaan. Hän yksityisenä miehenä kilpailee Työmiehen joulualbumin, Uuden ajan kynnyksen kanssa kalenterihommallaan ja tuon keinottelutarkoituksensa peittämiseksi hän jonkun osan luovuttaa puolueelle. Nyt hän jo taitaa yrittää pitemmällekin aikoen laatia lehden, joka rupeaisi kilpailemaan työväen lehtien kanssa. Yksityisinä keinotteluina ei puolue voi antaa niille tunnustusta, varsinkin kun ne vahingoittavat puoluetta. Olisi paras, ettei toimitusten työtä tehtäisi vaikeammaksi, kuin se jo on. Voin varmasti vakuuttaa, ettei toimitustyötä tähänkään saakka ole johtanut mikään itsekkäisyys tai toisen sortamishalu, vaan päinvastoin. Ehdotan, että poistettaisiin ponnesta turhana rajoituksena sanomalehtiä koskeva kohta.

O. Rinne: Pidän keskustelua tästä asiasta turhana, sillä ponsiehdotus käy jotenkin keskitietä, joten se kyllä voidaan hyväksyä.

A: Huotari: Minun mielestäni on ponsiehdotus asiallinen. Periaatteellisia kirjoituksia pitäisi saada julaista. Luulen, että kenkä puristaa joissakin toimituksissa. Mäkelän aikana pääsi kirjoitukset hyvin läpi. Minun kirjoituksiani ennen karsittiin, mutta vielä nytkin,

vaikka kirjoitustyöhön luulen jo tottuneeni, joutuu kyhäykseni paperikoriin.

E. Valpas: Huotari, suomettarelaisen lehden Viipurin toimittaja, tahtoo lähettää työväenlehtiin kirjoituksiaan. Pitäisikö niitä työväen varoilla painattaa? Usein voi sattua, että tulee toimitukseen useita samaa asiaa käsitteleviä kirjoituksia, joten kaikkia on mahdoton painaa. Mielestäni pitäisi kysymyksessä menetellä siten, että kehoitettaisiin kaikkia niitä, jotka toimituksien puolesta luulevat vääryyttä kärsineensä kääntymään asianomaisen lehden johtokunnan puoleen, ja jos se ei ratkaise asiaa valittajan tahdon mukaan, käännyttäköön sitten lehden yhtiökokoukseen ja vihdoin puoluehallintoon.

V. E. Mäkinen ei ollut halukas lakia toimituksille laatimaan. Sanoi kuitenkin huomaavansa toimittajien olevan kunnianhimoisia, joten pieni rajoitus heidän valtalleen ei taitaisi olla haitaksi.

E. Rantala: Ehdotetun ponnin mukaan saa sanamuotoja kyllä kirjoituksissa muutella, enkä näin ollen luule sitä mahdottomaksi hyväksyä.

M. Hälleberg hyväksyi Valppaan ehdotuksen, että käännyttäisiin lehden toimituksia vastaan valituksia tekemään asianomaisen lehden johtokunnalle, yhtiökokoukselle ja vihdoin puoluehallinnolle, jos ei muu auta. Ihmetteli Vuolukkaa.

O. Rinne yhtyi Hällebergiin.

K. Savonen : Me emme pysty kirjoittamaan, joten emme myöskään voi vaatia, että töherryksemme siltaan painettaisiin.

T. Varto yhtyi Huotariin ja Vuolukkaan. Ihmetteli, miksi nyt vastustetaan sanomalehtiä koskevia ponsia, vaikka ne itse asiassa ovat parempaan päin viepiä.

M. Vuolukka: Pyydän kysyä, miksi me vastustamme nyt painovapautta, vaikka ohjelmassamme jo sitä vaa-dimme? Ponsi puolustaa tuota vapautta ja on siis hyvä.

E. Viljanen kannatti pontta. Eilen tahdottiin pontta lehtitaktiikassa ja nyt sitä vastustetaan, joten tuo tuntuu merkilliseltä.

Puhevuorot oli lopussa. Luettiin vielä ponnet ja ryhdyttiin sitten äänestämään. Oli kannatettu ponsia sinänsä hyväksyttäväksi toiselta ja Valppaan lisäyksellä toiselta puolen.

Valppaan lisäyksellä hyväksyttiin tehdyt ponsi-ehdotukset 35 äänellä 21 vastaan ja kuuluu siis kokouksen hyväksymä päätös yhtenäisestä puolueen menettely-tavasta seuraavasti:

Puolueeksi yhtyneiden yhdistysten, puolue-lehtien ja puolueeseen kuuluvain yksilöjen on toimittava mahdollisimman yhtenäisesti, seuraamalla puoluekokousten ja puoluehallinnon antamia ohjeita. Erimielisyyksiä, jotka eivät johdu tosiasiallisista syistä, ja erittäinkin veljesvihaa on kartettava.

Puolueen sanomalehdissä tulee vallita puolueen jäseniin nähden mahdollisimman suuri sananvapaus. Periaatteessa eriävät mielipiteet ovat päästettävät julkisuuteen ilman että leh-tien toimitukset olisivat oikeutetut tekemään kirjoituksiin, milloin ne ovat varustetut kirjoit-tajan nimellä tai tunnetulla nimimerkillä, muita muutoksia kuin kielivirheiden korjauksia. Jos joku luulee toimituksen taholta vääryyttä kärsineensä niin valittakoon hän siitä asian-

omaisen lehden johtokunnalle ja jos ei ole tämän päätökseen asiassa tyytyväinen, lehden yhtiökokoukselle sekä vihdoin puoluehallinnolle.

Yhteistoimintaa porvarillisten puolueitten kanssa on ylipäänsä vältettävä, paitsi mikäli se koskee kunnallisilla aloilla työskentelemistä, jossa ei puoluekokous tahdo tehdä rajoitusta.

Siirryttiin sitten käsittelemään kysymystä

Yhdistyksen toimintavapaudesta.

Alustaja hra *J. P. Holopainen* oli poismatkustanut ja täytyi näin ollen ryhtyä asiaan ilman alustusta.

H. Torvinen : "Niinkuin tiedämme, emme me maalaiset ole kehuttavassa asemassa yhdistymisvapauden suhteen. Meitähän jyrkästi kielletään kokoontumasta. Taipalsaarella ei ole saatu pitää kokouksia, eikä edes iltamiakaan. Näin ollen ei ole ihme, jos maalaisten henkiset riennot ovat takapajulla. Poliisi meillä on aina selän takana neuvonantajana. Yhdistyksillä on tosin senaatin vahvistamat säännöt ja niiden mukaan on oikeus panna toimeen iltamia ja sellaisia. Näin ollen on käsittämätöntä virkamahdin menettely. Se on ristiriidassa lakien kanssa. Mutta meidän täytyy kaikesta huolimatta elää niinkuin sääntömme sallivat. Jos nimismies kävisi omavaltaisesti kokouksiamme hajottamaan, niin silloin syyttäkäämme häntä virkavirheestä kuvernöörin luona.

Puhevuorojen pyyntöjen runsauden tähden täytyi puheet rajoittaa minutiksi.

A. Gröhn: En ehdi minutissa sanoa kuin että liian puristavaa on olo maaseudulla. Puoluekokouksen olisi lausuttava, mitä olisi asiassa tehtävä.

Alma Molander: Kyllä on kurjaa. Naisten edustajakokouksellekaan ei saatu lupaa, eikä tiedetä, mitä on tehtävä. Mutta koska kenraalikuvernööri on toivonut, että työväki eläisi yhdistyksissään vahvistuksen saaneiden sääntöjensä mukaan, niin ei liene sitten enää kellään valtaa kokouksiemme pitoa estää.

M. Uotinen: Karjalassakin yritetään kokouksia estää mutta koska kokousten hajottaminen oli laitton teko, niin siitä kuvernöörille valitettaessa päästiin. Nyt sääntöjemme mukaan saamme toimia jotenkin vapaasti.

M. Hälleberg kehoitti maalaisia muuallakin Suomessa seuraamaan karjalaisten esimerkkiä. Helsingissä ei sääntöjen mukaisten kokousten estämistä olo voinut tapahtuakaan.

A. Tynkkönen: Kyllä meilläkin ennen poliisi oli kärkeä kokouksiemme rauhaa rikkomaan, mutta me ajoimme poliisin ulos ja pidimme kokouksemme. Nyt niitä on saatukin rauhassa pitää. Iltamista kiellettiin ensin puhevapaus, mutta me rupeisimme tuota kieltoa vastustamaan, ja siitäkin on nyt päästy.

O. Rinne ei hyväksynyt kuvernöörille valittelemista. Toimittakoon vaan mistään välittämättä sääntöjen perustuksella.

J. Hentilä : Olemme koettaneet elää sääntöjemme mukaan, mutta se ei ole onnistunut. Emme ole mitään mahtaneet, kun sapelin kanssa kokouksemme, kuinka sääntöjen mukaisia ovatkin olleet, ovat hajotetut.

E. Santala kertoi kuinka Helsingissä on kokoonnuttu. Iltamista ja kansanhuveista on puheet ja esitelvät kielletty, muutoin niitä on saanut pitää. Alussa

täytyi poliisille luvasta maksaa 60 penniä, mutta kun tuosta tehtiin valitus, niin poistettiin tuo väärä veroitus. Emme muuta kuin ilmoitamme nyt vaan kokouksistamme ja iltamistamme,

A. KääcMund: Ruotsalaiseen työväenliittoon kuuluu noin 100 osastoa ympäri maan. Osastot ovat nuoria, joten niille ei voi ehdottomia käskyjä antaa. Näin ollen ei saata niitä pakottaa toimimaan tarkoin sääntöjenkään mukaan mitä kokouksien pitoon tulee, sillä kohdatessaan poliisin puolelta vastusta, voisi osastot hajota. Osastoilla kullakin paikkakunnalla tässä suhteessa on jokseenkin suuri vapaus.

Lapveteläinen: Jos me poliisille aina perään annamme, vaikka meillä oikeus on puolellamme, niin oppivat he kovin pahalle tavalle. Päin vastoin meidän täytyy opettaa heitä ihmisiksi. Heillä ei ole mitään oikeutta sääntöjemme mukaiseen toimintaan kajota.

Samaan suuntaan puhuivat *O. Vallin* ja *Sandra Beinholdsson*.

K. Savonen kertoi Taalintehtaalla tässä suhteessa olevan vapaat olot. Ilmoitetaan vaan nimismiehelle teleloonitse kokouksen pito ja ilman muuta se aina pidetään.

O. Vänttinen : Mutta me emme toista vuoteen ole saaneet pitää julkisia kokouksia. Eikä asiata voi mitenkään auttaa. On käännytty kuvernöörin puoleen ja tämä on vaan vakuuttanut, että kyllä nimismies luvan antaa. Hän kuitenkin aina luvan kieltää, joten kokous jää pitämättä.

H. Koskinen : Imatralla ovat olot kuitenkin kurjista kurjimmat. Sääntöjen mukaisista kuukausikokouksista olisi poliisille pitänyt maksaa 4 mkaa. Kun tuo maksu jäi velaksi kerran, niin ei toiselle kokoukselle

lupaa myönnetty ennen kuin velka oli maksettu. Olisi välttämätöntä, että puoluehallinto ryhtyisi asiaan ja koettaisi toimia niin, että kokoontumisvapaus sääntöjen perustuksella turvattaisiin.

T. Amarle terotti mieliin, ettei pitäisi peljätä toimiessa sääntöjen mukaan. Se saa, joka ottaa. Ei tulo totella, jos kokous tahdotaan mielivaltaisesti hajottaa, sillä se on väärä käsky.

Eva Järvinen yhtyi niihin jotka eivät arkahousuja kannata. Kyllä iltamiakaan ei toden teolla hajoteta, sitä vaan uhataan ja pelotellaan, josta tyhjistä säikähdämme.

A. Valjakka kertoi Mikkelissä saatavan koontua vapaasti.

A. Ahokas selvitti Hämeenlinnan t. y:n viime kestäistä kävelyretkeä. Siellä kävelymatkan toimeenpanosta oli sakotettu koko johtokuntaa ja yksityisiä vielä lisäksi. Kun hämeenlinalaisia ihmetytti, miksi esim. Helsingissä työväki saa kävelymatkan tehdä, oli poliisi selittänyt, että Helsingissä työväkeä on niin paljon, ettei sitä jaksa kävelymatkalta estää, mutta Hämeenlinnassa on sitä vähän, joten sen täytyy olla niinkuin käsketään. Tuosta näkyy, ettei poliisin puuhat ole kuin heidän mieltänsä.

Asiasta ei katsottu nyt voitavan tehdä sen parempaa päätöstä. Oltiin vaan yksimielisiä siitä, että kunkin yhdistyksen tulee pysyä järkkymättä säännöissään kiiri ja toimia niiden mukaan.

Pyötähirjan tarkastajat. Pöytäkirjoja päätettiin valita tarkastamaan kolme henkilöä. Huutoäänestyksellä

Edellä oleva pöytäkirja on tarkastettu ja hyväksytty.

EMIL PERTTILÄ

M. HALLEBERG. J. HEITTO.

hyväksyttiin tuohon toimeen J. Heitto, M. IMUcherg ja E, Pertilä, kaikki Helsingistä.

Kokouksen päätös.

Puheenjohtaja E. Pertilä lopetti ylimääräisen puoluekokouksen seuraavin sanoin:

Kun nyt sosiaalidemokraattisen puolueen edustajat täältä pian hajaannutte kukin omalle kotikolkalleen työskentelemään, niin teroitän vielä teidän mieliinne, että toimisitte parhaanne mukaan puolueomme hyväksi, köyhälistön kohottamiseksi. Tässä kokouksessa on koetettu luoda puolue yhtenäiseksi, päättämällä yhteisestä menettelytavasta tulevien valtiopäivävaalien suhteen, sillä ilman puolueen yhtenäisyyttä ei kokonaistulosta"saavuteta. Riitaa kokouksessa on ollut, mutta se älköön tämän jälkeen enää jatkuko. Nyt toimittakoon tehtyjen päätösten mukaan yksimielisesti. Ensi kokoukseen saakka pidettäköön nämä päätökset pyhinä ja järkkymättöminä ja sitten jos kokemus on opettanut meitä toisin ajattelemaan ja toimimaan, sitten tehdään toiset päätökset, joiden mukaan raivaamme tietä puolueellemme. Tällä toimuksella julistan ylimääräisen puoluekokouksen päättyneeksi.

Lopuksi pidettiin vielä joitakin puheita ja työväen marssin laulettua ja eläköönhuudot puolueen yhtenäisyydelle kajahutottua hajottiin kello 6 tienoissa kokouspaikalta.

Kontulainen, Mimmi,	Sivu 167.
Koskinen, H.	100, 181.
Koskinen, K.	104.
Kumenius, J. E.	54, 84, 169.
Kunnas, E.	
Käcllund, A.	65, 71, 166, 181.
Kärmetkangas, J. A.	63, 99, 175.
Lapveteläinen,	94, 181.
Leino, K. A.	60, 89.
Leivo, O.	72, 154, 164.
Leppänen, P.	49, 92, 175.
Lillnix, J. E.	51, 101.
Lindroos, H.	104.
Luoto, K.	48, 64, 92.
Löfqvist, V.	59, 162.
Malander, Alma,	141, 162, 180.
Mantere, A.	97.
Mäkelin, Y.	27, 43, 47, 48, 56, 62, 80, 137, 139, 160, 173, 175.
Mäkinen, J. E.	98, 177.
Niskanen, M.	73.
Nurminen, J.	100.
Nykänen, P.	167.
Pakarinen, K.	95.
Passiin, J.	101.
Perttilä, E.	183.
Pettersson, F. E.	48, 63, 85, 123, 132, 157, 158.
Pohjalainen, P. J.	87.
Pykäläinen, D.	95.
Rantala, E.	163, 177, 180.
Rantala, O.	53, 76.
Reinholdsson, Sandra,	159, 181.
Rinne, O.	176, 177, 180.

Esiintyjien luettelo.

Ahlstedt, Ida,	Sivu 166.
Ahmala, K.	„ 76, 135.
Ahokas, M.	„ 98, 182.
Gröhn, A.	„ 91, 158, 180.
Haapalainen, E.	„ 51, 87, 139, 142, 176.
Haataja, M.	„ 51, 82, 140, 157, 163.
Halme, K.	„ 155.
Heitto, J.	„ 49, 73, 129, 138, 159, 174.
Helenius, V.	„ 101.
Hellsten, K. F.	„ 18, 57, 136, 155.
Hentilä, J.	„ 180.
Hokkanen, E.	„ 83, 166.
Holopainen, J. P.	„ 40, 58, 94.
Huotari, A.	„ 90, 155, 164, 176.
Huovinen, A.	„ 98.
Hyvönen, T.	„ 86.
Hälleberg, M.	„ 99, 138, 140, 154, 167, 177, 180.
Hänninen, V.	„ 75, 157, 164, 172.
Jokinen, J. H.	„ 61, 95, 158.
Järvinen, Eeva	„ 58, 141, 155, 182.
Kalke, K.	„, 161.
Kanervo, Mimmi,	„, 161.
Keinänen, K.	„ 98.
Kohlia, K. E.	„ 69, 100, 166.

Rissanen, A.	53, 69, 93, 140.
Saarinen, M.	133, 139, 155, 158.
Saaristo, J. H.	66.
Salin, E.	28, 55, 101, 119, 126, 136, 138, 139.
Salminen, J. A.	86, 140.
Salminen, N.	101.
Saukko, O.	104.
Savonen, K.	87, 141, 16J, 177, 181.
Sivenius, A.	86.
Sjöblom, V.	140.
Suomi, K. J.	74, 163.
Tila, F.	63, 75, 158.
Tiuppa, O.	52, 92, 175.
Torvinen, H.	65, 83, 164, 175, 179.
Tuomola F. J.	165.
Tynkkynen, A.	50, 64, 73, 138, 159, 180.
Uotinen, M.	86, 140, 180.
Valjakka, A.	66, 83, 182.
Vallenius, N.	65, 90, 132, 165.
Vallin, O.	100, 181.
Valpas, E.	46, 47, 61, 69, 77, 105, 123, 136, 155, 165, 174, 177.
Varto, T.	65, 177.
Viljanen, E.	97, 133, 178.
Vuolukka, M.	49, 88, 132, 13G, 174, 178.
Vänttinen, O.	101, 181.
Am ark, T.	182.

r